

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Kehitys

Utveckling KESÄKUU 2.2024

**Mekongin
hidas kuolema**

**Mitä opimme
Afganistanista?**

**Kirurgisafarilla
Keniassa**

55
VUOTTA
Kehitystä

Ihmisiä, ilmiöitä, innovaatioita. Lehden matka päättyy, mutta kehitys jatkaa reitillään.

Kiitos!

Tämä on pääkirjoitus, jota en olisi koskaan toivonut, että joudun kirjoittamaan. Pitelet käsissäsi viimeistä *Kehitys – Utveckling* -lehteä. Vuonna 1969 alkanut matka tulee ainakin tällä erää päätökseensä.

Toimittaja **Esa Salminen** kertoo kirjoituksessaan (s. 12) tätä matkaa eli lehden 55-vuotista historiaa, joka alkoi vuonna 1969 ilmestyneestä *Kehitysyhteistyö*-lehdessä.

Vuonna 1989 lehden nimeksi vaihtui *Kehitys – Utveckling*. Lehden päätoimittaja **Christian Sundgren** toivoi ensimmäisessä pääkirjoituksessaan, että uudistus lisäisi lehden helppolukuisuutta ja toisi uusia lukijoita. Ennen kaikkea hän toivoi, että ”lehden palstoilla käytäisiin tasokasta ja avointa keskustelua kehitysyhteistyöstä”.

Lukijat voivat arvioida, miten hyvin tavoitteessa on onnistuttu. Itse olen ilokseni vuosien varrella huomannut, miten monet

mediat ovat tarttuneet lehdessä käsiteltyihin teemoihin. Lehti palkittiin myös viime vuonna ProCom ry:n OmaMedia-kilpailussa parhaana organisaatiomediana. Palkinto oli vuorossaan kolmas, aiemmat voitot tulivat vuosina 2015 ja 2021. Raati totesi palkintoperusteissaan: ”Lehden formaatti on tarkkaan mietitty ja sen konsepti on monipuolinen. Lehti on korkeatasoinen, uskottava ja laadukas. *Kehitys – Utvecklingin* ulkoasu tekee lukukokemuksesta elämyksellisen.”

ITSE kannan huolta siitä, miten päivittäisen uutisoinnin lisäksi ihmisille onnistutaan jatkossa välittämään syvempää tietoa kehityskysymyksistä, globaaleista ilmiöistä ja maailman keskinäisriippuvuuksista. Ettei näkemys maailmasta liikaa kapenisi.

Tämä koskee varsinkin nuoria, jotka rakentavat vielä maailmankuvaansa. Aivan kuten 1990-luvun lamavuosien koulutusleikkausten seuraukset tai koronavuosien vaikutukset oppimistuloksiin, myös globaalikasvatukseen ja kehitystietoisuuden lisäämiseen kohdistuvien leikkausten jäljet näkyvät vasta vuosien päästä.

VAIKKA *Kehitys – Utveckling* -lehden matka päättyy, jatkuvat tarinat muualla. Ajankohtaisista kehitysyhteistyöhön liittyvistä asioista kerrotaan ulkoministeriön verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa. Kannattaa ottaa ulkoministeriö seurantaan Facebookissa ja Instagramissa.

Lehden slogan on ollut ”koska maailma ei ole valmis”. Valmis se ei ole vielä, mutta toivottavasti lehti on toiminut jonkinlaisena oppaana kehityksen matkalla.

Haluan lämpimästi kiittää kaikkia lehden lukuisia tekijöitä eri vuosina. Kaikki kunnia, palkinnot ja kiitokset kuuluvat teille.

Ja lopuksi suuri kiitos sinulle, lehden lukija. Sinua varten tätä on tehty. Kiitos, kun olet ollut mukana!

VILLE CANTELL
päätoimittaja

MIKAEL AHLFORS/KEIKSI

Syyriassa ruoanlaitto kertoo rakkaudesta

Malek Al Hamoud (vas.) valmistaa syyrialaista ateriaa tyttärensä **Sham Al Hamoudin** ja puolisonsa **Alham Alhalabin** kanssa ravintolassaan Helsingin Konalassa. Syyriassa on tapana ruokailla yhdessä, mutta vuosia jatkunut konflikti on rapauttanut vanhaa tapakulttuuria, ravintoloitsija kertoo.

LUE JUTTU SIVULTA 46.

LIISA TAKALA

Kehitys – Utveckling

Julkaisija Ulkoministeriö Viestintäosasto Kestävän kehityksen ja kaupan viestinnän yksikkö, PL 176, 00023 Valtioneuvosto
Toimitusneuvosto AD Teemu Heinilehto, viestintäjohtaja Mikko Koivumaa (pj.), apulaisosastopäällikkö Helena Airaksinen, viestintäpäällikkö Annett Victorero, kuvajournalisti Saara Mansikkamäki, toimittaja Janne Hopsu, asiantuntija Lyydia Kilpi, professori Anja Nygren, apulaisosastopäällikkö Juha Savolainen
Päätoimittaja Ville Cantell, ville.cantell@gov.fi
Toimitussihteeri Tiina Kirkas, tiina.kirkas@gmail.com **Ulkoasu** Laura Ylikahri
Painatus Grano Oy ISSN 0787-041
Kannen kuvitus Samuli Siirala
Lehden sisältöä lainattaessa on lähde mainittava.
Artikkelit edustavat kirjoittajiensa kantaa.
Vuosina 2014–2024 ilmestyneet Kehitys – Utveckling -lehdet ja verkkojutut ovat jatkossakin luettavissa osoitteessa kehityslehti.fi. Sivuston päivittäminen loppuu kuitenkin 31. heinäkuuta 2024.
Tidningarna Kehitys – Utveckling och webbartiklarna som utkommit 2014–2024 kan också i fortsättningen läsas på adressen kehityslehti.fi. Webbplatsen uppdateras dock inte efter den 31 juli 2024.

06

Maailman makasiini

Myanmarissa taistelut jatkuvat, ja Ruotsi myllää kansalaisjärjestörahoitustaan.

10

Miten niin?

Miksi poliitikot eivät siedä journalisteja? Järjestövaikuttaja **Kaius Niemi** vastaa.

11

Infografiikka

Vallanpitäjät kaventavat lehdistön toimintavapautta Afrikassakin.

12

55 vuotta Kehitystä

Toimittaja **Esa Salminen** selaa vanhoja vuosikertoja ja tarinoi, mistä milloinkin kirjoitettiin. Kirjailija **Juha Itkonen** taas pohtii, mihin suuntaan *Kehitystä* on vuosien varrella luotsattu.

22

Infografiikka

Viime vuosikymmenien aikana ihmiskunta on noussut köyhyydestä ja lapset ovat päässeet kouluun.

RAULI VIRTANEN

30

Ajankuva

Mekong ei ole entisellään. Tiibetin ylängöltä Kiinasta kohti Vietnamin rannikkoa virtaavaa jokea tuhoavat monet pato- ja rakennushankkeet sekä jokihiekan kaivu. Myös ilmastonmuutos ja kalakantojen hupeneminen kurjistavat jokivarren asukkaiden arkea. Kuvassa vesitaksiliikennettä Mekongin suistossa Vietnamissa.

LIISA TAKALA

24

Metsät torjuvat ilmastonmuutosta

Suomalaiset tutkijat ja opiskelijat kehittävät ilmastoviisasta maa- ja karjataloutta Kenian Taitavuorilla.

29

Kolumni

Olli Ruohomäki Afganistanin interventiosta opittiin, että mitä pienemmin ja vähemmin sekaannutaan, sitä parempi. Lopputuleman pitäisi näyttää paikalliselta yhteiskunnalta.

40

Henkilö

Kun **Erkki Tukiainen** kertoo kirurgin työstään Suomessa ja Keniassa, päähenkilöitä on monta.

44

Suomi tekee

Mosambikissa yhä useammat lapset ja etenkin tytöt käyvät koulua. Suomi on vuosien ajan tukenut kehitystä.

46

Vapaalla

Syyriassa yhteinen ateriointi ja vieraanvaraisuus kuuluvat arkeen. Sota on kuitenkin tuhonnut vanhaa tapakulttuuria.

48

Esittelyssä

Ihonvärillä on yhä väliä Etelä-Afrikassa, muistuttaa **Raakel Inkeri** kirjassaan *Valkoista ja mustaa*.

50

Tuliaisat

Lydia Mäkinen ymmärsi Itä-Afrikassa, kuinka merkityksellistä on pakolaisten koulutus.

51

Sarjakuva

5 kysymystä kehityksestä

SAMULI SIIRALA

Myanmarin taistelut kiihtyvät

Vuonna 2021 valtaan noussut sotilasjunta on ajanut maan umpikujaan. Epävakaa tilanne ruokkii myös kansainvälistä rikollisuutta.

SOPA IMAGES/SIPA/LK

Maaseutukyläen asukkaat pakenivat metsään viime toukokuussa paikallisten sissien ja armeijan välisiä taisteluita Myawaddyssa Kaakkois-Myanmarissa Thaimaan rajalla.

PITKÄÄN sotilasvallan alla elänyt Myanmar alkoi avautua ulkomaailmaan 2010-luvun alussa. Nopean talouskasvun vuodet katkesivat kuitenkin tylästi helmikuussa 2021, kun sotilaat tekivät vallankaappauksen.

Sotilashallitus hajotti parlamentin ja pidatti vaaleissa valitut johtajat. Vallankaappaukselta seurasi mielenosoituksia, mutta armeija ja poliisivoimat lopettivat ne voimakkein.

”Mielenosoitusten väkivaltainen tukahduttaminen oli käännekohta, joka johti ennennäkemättömään vastareaktioon”, kertoo Suomen edustuston päällikkönä Myanmarin pääkaupungissa Yangonissa toimiva **Pekka Shemeikka**.

”Asevoimien johto kuvitteli saavansa palautettua tilanteen haltuunsa, mutta kävikin päinvastoin: demokratian henki

pääsi ulos pullosta, eikä sitä saada enää väkivalloin tungettua takaisin pulloon.”

Demokratian henki näkyy sotilasvallan vastustamisena. Etenkin nuoret kokevat tilanteen epätoivoiseksi. Osa on myös tarttunut aseisiin, ja junttaa vastustavat erilaiset ryhmittymät ovat vallanneet jo puolet maan pinta-alasta. Armeija pitää kuitenkin yhä hallussaan suuria kaupunkeja, joissa myös suurin osa maan väestöstä asuu.

Konflikti ei ratkea asein

Konfliktin kiihtyminen ei ole ainoastaan talouteen ja ihmisoikeuksiin liittyvä ongelma, vaan epävakaa tilanne ruokkii myös kansainvälistä rikollisuutta, kuten verkkohuijauksia sekä huume-, ihmis- ja elinkauppaa. Tällä voi olla kielteisiä vaikutuksia alueen ulkopuolisiin maihin.

Myanmarin naapurimaat, YK ja Euroopan unioni etsivät ratkaisua konfliktiin. Myös Suomi on tukenut rauhaa, demokratiaa ja koulutusta 2010-luvun alkupuolelta lähtien. Suomi tekee tiivistä yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa yhteisedustustossa, Nordic Housessa. Myanmarille kohdennettua tukea ei anneta sotilashallitukselle, vaan se ohjataan paikallisille toimijoille YK:n kautta.

Miltä Myanmarin lähitulevaisuus sitten näyttää?

”Konfliktiin ei ole olemassa aseellista ratkaisua”, Pekka Shemeikka muistuttaa.

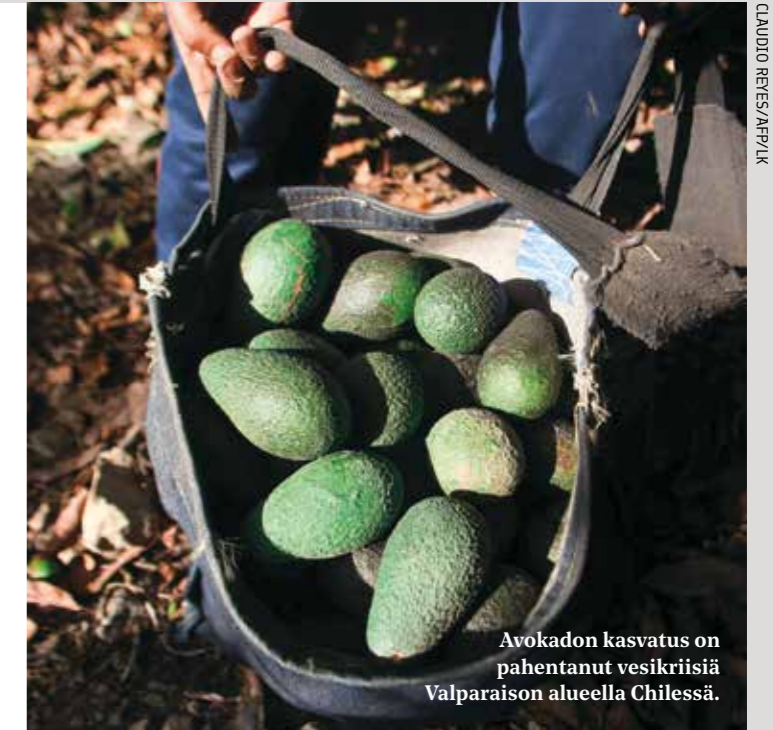
”Kasvavan väkivallan saaminen kuriin edellyttäisi keskusteluiden aloittamista kaikkien osapuolten välillä. Tilanne elää koko ajan, ja siksi on vielä epävarmaa, milloin avoin ja osallistava poliittinen prosessi voitaisiin käynnistää.”

Elintarvikeala tuhlaa vettä

YK:N mukaan yli kahdella miljardilla ihmisellä ei ole turvallista juomavettä ja jopa kolme miljardia ihmistä kärsii vesipulasta vähintään kuukauden ajan joka vuosi.

Tästä huolimatta vain 28 prosenttia maailman merkittävimmistä elintarvike- ja maatalousalan yrityksistä sanoo vähentäneensä vedenkäyttöään ja ainoastaan 23 prosenttia on pyrkinyt ehkäisemään veden säästämistä, avustusjärjestö Oxfam kertoo.

Oxfamin tutkimista 350 yrityksestä vain 108 antaa tietoa vedenkäytöstään alueilla, joilla vettä tarvittaisiin enemmän kuin sitä on saatavilla.

CLAUDIO REYES/AP/LK

Avokadon kasvatusta on pahentanut vesikriisiä Valparaiso-alueella Chilessä.

260 mrd. €

Maailman suurimmat öljy-yhtiöt ovat tehneet yhteensä noin 260 miljardin euron voitot sen jälkeen, kun Venäjä aloitti laajamittaisen hyökkäyssodan Ukrainassa.

”Jos planeettamme olisi potilas, se siirrettäisiin teho-osastolle.”

– TEDROS GHEBREYESUS, MAAILMAN TERVEYSJÄRJESTÖN WHO:N PÄÄJOHTAJA

HEIKKO ILMASTOSÄÄNTELY RIKKOO IHMISOIKEUKSIA

STRASBOURGISSA Ranskassa sijaitseva Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien teki huhtikuussa merkittävän linjauksen. Se katsoi Sveitsin hallituksen loukanneen ihmisoikeuksia, koska tämä ei ole saanut säädettyä riittävää kansallista lainsäädäntöä ilmastonmuutoksen torjumiseksi.

Tuomioistuimen mukaan kaikilla Euroopan neuvoston 46 jäsenmaalla pitää olla pitkän aikavälin hiilineutraaliustavoite ja tälle määritellyt välietapit. Maiden on myös ryhdyttävä käytännön toimiin tavoitteen saavuttamiseksi sekä turvattuva suuren yleisön tiedonsaanti edistysaskelista.

Sveitsin tapaus sai alkunsa, kun noin 2 500 iäkäästä sveitsiläistä naista valitti hallituksen vaarantavan heidän terveytensä. Valituksella oli vahva pohja, sillä esimerkiksi viime vuonna yli 60 000 eurooppalaista kuoli kuumuuteen. Lämpötilojen ennustetaan kasvavan tulevina vuosina, ja suurimmassa vaarassa ovat vanhukset, vauvat ja kroonisista sairauksista kärsivät ihmiset.

Asiantuntijoiden mukaan päätöksellä on kauaskantoisia seurauksia. Se voi muun muassa toimia esimerkkinä muille vastaaville oikeudenkäynneille ympäri maailman.

PIENET LAPSET KUOLEVAT HARVEMMIN

ALLE viisivuotiaiden lasten kuolleisuus laski globaalisti ennätysalasta vuonna 2022, YK:n tilastot kertovat.

Kuolleisuusaste on puolittunut vuoteen 2000 verrattuna. Myönteistä muutosta on tapahtunut erityisesti matalatuloisissa ja alemman kesitulon maissa, kuten Kambodžassa, Malawissa, Mongoliassa ja Ruandassa.

Muutosta selittää rokotteiden saatavuuden ja perusterveydenhuollon parantuminen.

MAAILMA HUKKUU JÄTTEISIIN

YK:N ympäristöohjelma UNEP ennustaa, että kaupunkien ja kuntien jätemäärät kasvavat kahdella kolmasosalla vuoteen 2050 mennessä. Tuolloin jätettä syntyy jo 3,8 miljardia tonnia vuosittain.

Jos jätteen määrää ei saada vähennettyä, jätehuollon kustannukset uhkaavat karata käsistä. Vuosittainen summa kohoaa noin 590 miljardiin euroon vuoteen 2050 mennessä, kun mukaan lasketaan jätteen oheisvaikutukset, kuten saasteet, terveysongelmat ja ilmaston lämpeneminen.

Lapset pelaavat jalkapalloa Abidjanissa Norsunluurannikolla.

Kehittyvissä maissa vähiten mielenterveysongelmia

TUOREEN tutkimuksen mukaan ihmisten henkinen hyvinvointi on parasta Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa, kun taas eniten mielenterveysongelmia on länsimaissa.

Mielenterveysongelmien taustalla ovat ennen kaikkea lasten ja nuorten kännykän käyttö, ultraprosooidut ruoat ja heikentyneet perhesiteet, kertoo tutkimuksen tehnyt Sapient Labs -järjestö.

Tutkimus keskittyi 71 maahan, eikä mukana ollut yhtään Pohjoismaata.

Ruotsi myllertää kansalaisjärjestörahoitusta

Jatkossa kehitysrahoitusta voivat hakea ruotsalaisten lisäksi ulkomaiset järjestöt. Hallituksen toive on, että nykyistä suurempi osa tuesta virtaisi suoraan kehittyvien maiden järjestöille ilman välikäsiä.

RUOTSIN kehitysyhteistyövirasto Sida ilmoitti maaliskuussa lakkauttavansa kansalaisjärjestöjen kanssa solmitut monivuotiset kumppanuussopimukset vuoden loppuun mennessä.

Toukokuussa on avattu uusi hakukierros, joka määrittää tuen saajat tammikuusta 2025 lähtien. Rahoitusta voivat jatkossa saada myös ulkomaiset järjestöt, kuten kehittyvien maiden paikalliset organisaatiot.

Yllättävä lakkautuspäätös koskee 17:ää järjestöä, joilla on niin sanottu strateginen kumppanuussopimus Sidan kanssa. Sopimuksen takaamaa ennustettavaa rahoitusta ovat saaneet muun muassa Diakonia, Pelastakaa Lapset, WWF, Plan, ForumCiv, Olof Palmes Internationella Center ja We Effect.

Kumppanuusjärjestöt ovat saaneet kutsun uudelle hakukierrokselle. Jos ne eivät tule valituiksi, ne ovat vaarassa menettää nykyisiin sopimuksiin kirjatut noin 250 miljoonan euron tuet, arvioi pohjoismaainen kehityskysymyksiin perehtynyt *Development Today* -lehti.

Romanian Pelastakaa Lapset -järjestö vastaanottaa Venäjän hyökkäyssotaa pakenevia lapsia Siretin kaupungissa Ukrainan vastaisella rajalla.

Eurooppalaiseen kehitysjärjestöjen verkostoon kuuluvan CONCORD Sverigen mukaan useat järjestöt pitävät uutta hakukierrosta verovarojen haaskauksena, sillä hakemusten täyttäminen ja uusien suunnitelmien laatiminen syövät paljon voimavaroja.

Sopimusten lakkauttaminen voi myös vaikuttaa kehityviin maihin. Ruotsalaisjärjestöt tukevat noin 2 000:ta paikallista organisaatiota ympäri maailman. Moni on jo joutunut ilmoittamaan kumppaneilleen, että yhteistyö ei välttämättä jatku ensi vuonna.

Hallitus haluaa luopua välikäsistä

Sidan yllätyspäätös on seurausta Ruotsin hallituksen linjanmuutoksista.

Esimerkiksi viime joulukuussa julkistetuissa uudessa kehitysyhteistyöstrategiassa puhutaan tarpeesta suunnata yhä suurempi osa tuesta suoraan kehittyvien maiden omille järjestöille.

Sidan kansalaisjärjestöyksikön johtaja **Karin Fällman** sanoi *Development Today* -lehdelle, että vaikka kumppanuussopimukset ovat laillisesti sitovia, ne voidaan purkaa kolmen kuukauden varoitusaajalla.

Fällmanin mukaan useat muut teollisuusmaiden yhteistyöjärjestö OECD:n jäsenet ovat tehneet vastaavia muutoksia.

Uusi hakukierros on jo käynnissä. Aikataulua pidetään tiukkana, mutta Sida toivoo voivansa allekirjoittaa uudet sopimukset heti vuodenvaihteen jälkeen.

Kehitys-Salminen kannustaa ajattelemaan ”laatikon ulkopuolelta”

1 SEURAAVA pandemia voi koetella ruoantuotantoa: perunalla on jo lukuisia virus- ja bakteeritauteja, ja sienet tuhoavat vauhdilla vehnä-, riisi- ja banaanisatoja. Kasvien tautikestävyyttä voidaan parantaa geenimuuntelulla, mutta myös monipuolistamalla viljeltäviä lajikkeita ja kohentamalla köyhien viljelijöiden elinoloja.

Lue blogitekstit verkossa kehityslehti.fi/kehitys-salminen

2 LÄNTINEN puhe väestönkasvusta on siirtynyt räjähdyksestä romahdukseen. Kun vielä muutama vuosi sitten kauhisteltiin maapallon ylikansoitumista, nyt puhutaan ikääntyvän väestön ja vähäisen syntyvyyden ongelmista. Silti maailmassa ihmisiä riittää, ja tärkeintä olisi löytää ihmisarvoinen ja hyvä elämä, joka mahtuu planeetan rajoihin.

3 VAALIT eivät tunnetusti ole järin vapaita Afrikassa – eivätkä monissa muissakaan köyhissä ja keskituloisissa maissa. Oppositio voi kuitenkin pärjätä mitteloissa tekemällä yhteistyötä sekä hakemalla kannatusta omilta joukoiltaan maaseudulla ja populistisella retoriikalla kaupungeissa. Digitaaliset työvälineet ovat myös hyödyksi.

Poliitikojen tuki lehdistölle murenee

Toimittajat ilman rajoja -järjestö julkaisi uuden lehdistönvapausraporttinsa toukokuussa. Raportissa varoitetaan, että julkisen vallan tuki lehdistölle on heikkenemässä ympäri maailman, kertoo järjestön Suomen-osaston puheenjohtaja Kaius Niemi.

Kaius Niemi, miksi poliitikot eivät enää siedä journalisteja?

”Kyllä moni poliitikko onneksi vielä tunnustaa, että lehdistö tarjoaa faktoja pohjaista tietoa ja toimii vallan vahtikoirana.

Nykypolitiikot kommunikoiivat suoraan äänestäjilleen sosiaalisessa mediassa. Ongelma on, että osa torjuu kokonaan lehdistön kriittisen roolin itsensä ja äänestäjien välissä.

Poliitikot voivat myös saada enemmän näkyvyyttä, kun he haukkuvat mediaa tai yksittäisiä toimittajia. Tällaisesta toiminnasta on tullut tietoista.

Vaikka kaikki poliitikot eivät toimi näin, riittää, että osa poliitikoista horjuttaa lehdistöä. Tämä voi monissa maissa olla myös valtiojohtoista. Esimerkiksi Argentiinan uusi presidentti Javier Milei sulki maan suurimman uutistoimiston päästyään valtaan.

Horjutustyön sijaan poliitikkojen, kuten koko muun yhteiskunnan, tulisi puolustaa lehdistönvapautta, sillä se on demokratian edellytys. Puolustamista ei voi jättää journalistien tehtäväksi.”

Raportin mukaan väärä tieto ja väärennökset yleistyvät. Onko lehdistöllä enää tulevaisuutta?

”En uskaltaisi vielä ennustaa demokratian ja lehdistönvapauden tuhoa. Mielestäni kyse on ennemminkin kilpajuoksesta.

Esimerkiksi syväväärännösten käyttämistä ei vielä säädellä riittävästi, ja todennäköisesti tuleme elämään läpi vaiheen, jonka aikana on tarjolla paljon väärää, aidolta vaikuttavaa sisältöä.

Uskon kuitenkin, että syväväärännösten tekninen tunnistaminen etenee, ja mediat voivat tulevaisuudessa käyttää jonkinlaisella vesileimalla varustettuja ja todennettuja kuvia ja videoita.

Väärän tiedon leviämistä edistää se, että ihmiset lukevat median tuottamaa tietoa esimerkiksi sosiaalisen median alustoilta. Erityisesti Pohjoismaissa on pyritty siihen, että yleisö lukisi tietonsa suoraan median sivuilta eivätkä välitien kautta. Suora yhteys lisää luottamusta: ihmiset sitoutuvat mediaan ja media sitoutuu pitämään sisältönsä laadukkaana ja faktapohjaisena.”

Miksi kehittyvien maiden journalismi on harvoin täysin riippumatonta?

”Kehittyvien maiden lehdistön laatu vaihtelee paljon, ja toimintaympäristöt voivat olla todella vaikeita. Yhtenä suurena ongelmana ovat tiedotusvälineitä

kustantavien media-yhtiöiden omistussuhteet, joilla saattaa olla vaikutusta journalismiin, jos toimintusten riippumattomuudesta ei pidetä kiinni.

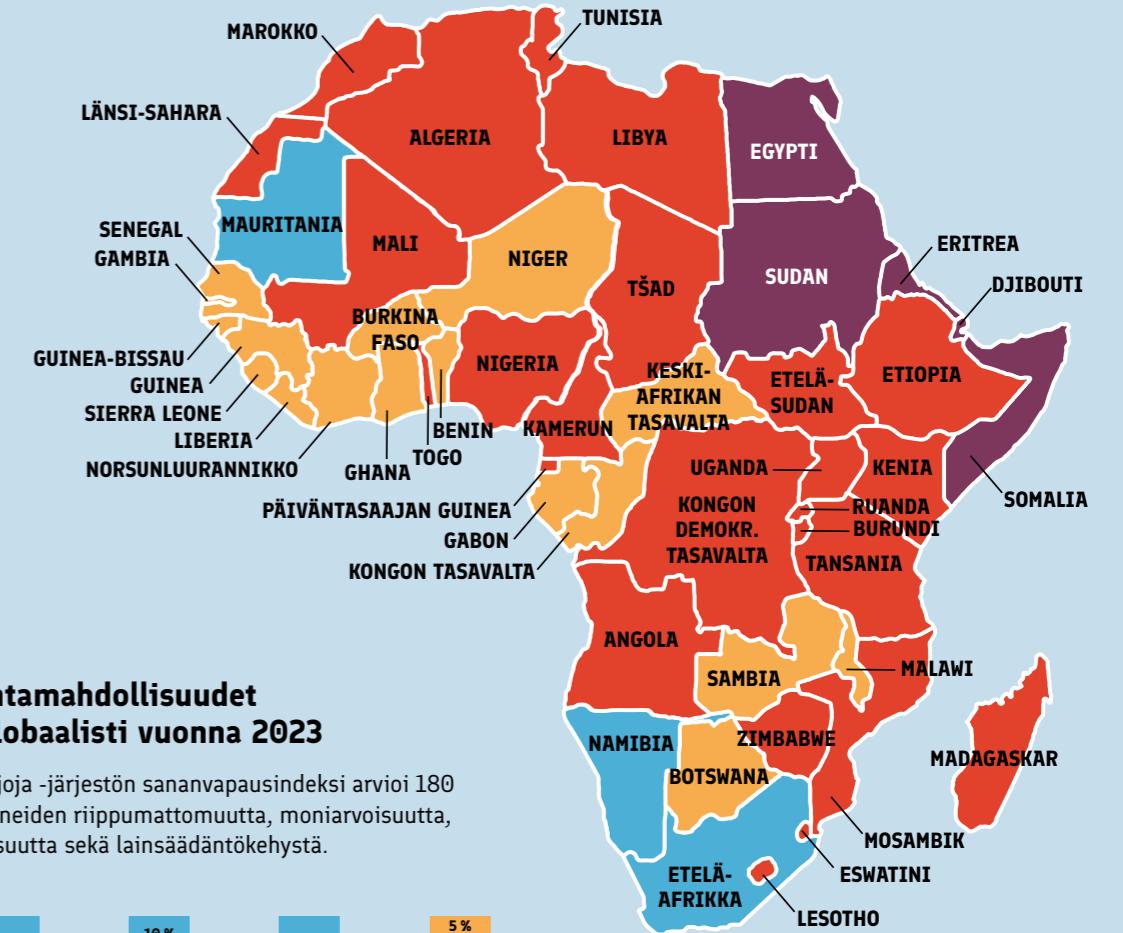
Samaan aikaan on kuitenkin hyvä muistaa, että moni Suomenkin keskeinen lehti on syntynyt puolueytäkennän kautta ja sitten myöhemmin muuttunut sitoutumattomaksi. Sellainenkin kehitys on mahdollista.”

KAIUS NIEMI

Työ Konsulttiyhtiö Miltton Groupin varatoimitusjohtaja
Ura Toiminut journalistina 30 vuoden ajan, muun muassa Yleisradiossa ja Sanomilla, päätoimittajana Ilta-Sanomissa ja Taloussanomissa sekä vastaavana päätoimittajana Helsingin Sanomissa
Koulutus Opiskellut poliittista historiaa ja valtio-oppia Helsingin yliopistossa. Valmistuu brittiläisen Henley Business Schoolin Executive MBA-ohjelmasta vuonna 2025

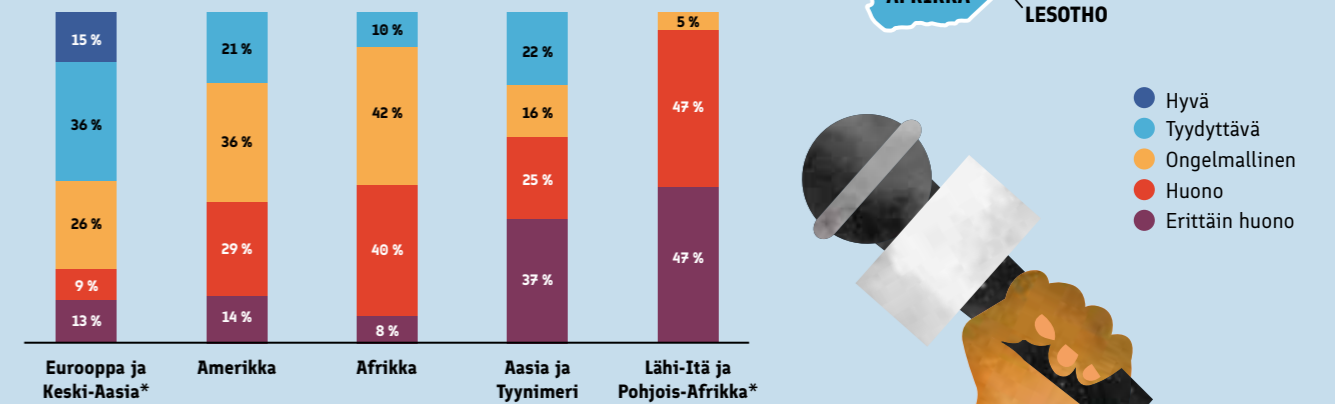
LEHDISTÖNVAPAAUS HEIKKENEÄ AFRIKASSAKIN

Hallitukset ja poliitikot eivät enää takaa lehdistön ja journalistien vapaata toimintaa yhtä hyvin kuin ennen. Lehdistönvapaus horjuu pahiten Lähi-idässä, Pohjois-Afrikassa ja Aasiassa.

Median toimintamahdollisuudet kaventuivat globaalisti vuonna 2023

Toimittajat ilman rajoja -järjestön sananvapausindeksi arvioi 180 maassa tiedotusvälineiden riippumattomuutta, moniarvoisuutta, toimittajien turvallisuutta sekä lainsäädäntökehystä.

* Lukujen pyöristämisen seurauksena osuuksien summa ei ole 100.

LÄHDE: REPORTERS WITHOUT BORDERS. 2024 WORLD PRESS FREEDOM INDEX.

55 VUOTTA *Kehitystä*

Kehitys – Utveckling -lehden matka päättyy. Yli viiden vuosikymmenen ajan se on kertonut kehitysyhteistyöstä, murtanut ennakkoluuloja ja pohtinut kehitystä eri näkökulmista.

Millaista on olla eläkeikäinen Mosambikissa? Entä miten Neuvostoliitto kosiskeli Afrikan nuoria puolelleen kylmän sodan aikana, miten Venäjä nyt? Miten lohkoketjut auttavat takaamaan maa-alueita ja samalla houkuttelevat nigerialaisia uhkapeleihin?

Olen oppinut valtavasti niinä vuosina, kun olen kirjoittanut ulkoministeriön julkaisemaan *Kehitys – Utveckling* -lehteen. Pitkien juttujen lisäksi olen saanut pohdiskella kehityskysymyksiä blogissani lehden verkkosivuilla.

Kehitys on asiantunteva, aika raskaskin media: se olettaa, että lukija ymmärtää kehityksen perusteet ja jaksaa sukeltaa juttujen mukana syvällekin aihepiiriin teemoihin ja arvoihin.

Nyt kun lehti lopetetaan, lainasin valtioneuvoston kirjastosta suuren kestokassillisen lehtiä, aina ensimmäisestä vuonna 1969 ilmestyneestä numerosta tähän päivään. Vaikken ottanut joka ikistä lehteä, jaksoin häidin tuskin kantaa kuorman taksin takapenkille. Kestokassikin hajosi niiden alla. Painavaa asiaa.

Alkuvuosikymmeninä *Kehitysyhteistyö* -nimisessä lehdessä kerrottiin enimmäkseen kehitysyhteistyöstä, eri hankkeista ja siitä, ketkä kaikki kehitystä tekivät. YK:ta esiteltiin, Helsingin yliopistoon perustettiin kehitysmainstituutti ja kehitysjoukkolaisia lähti kauas Tansaniaan. Kaivoja porattiin, maataloutta parannettiin, koneita hitsattiin.

Vuonna 1989 lehti muutti nimensä muotoon *Kehitys – Utveckling*, ja 1990-luvulla sen sivuilla

Kehitysyhteistyö-nimisessä lehdessä kerrottiin enimmäkseen kehitysyhteistyöstä. Kaivoja porattiin, maataloutta parannettiin, koneita hitsattiin.

debatoitiin muun muassa siitä, mikä kehityksessä olisi tärkeintä. Yritteliäisyys, metsittäminen, järjestöjen tukeminen, ruokaturva, terveys vai kestävä kehitys kuuluisan vuoden 1992 Rion ympäristökouksen hengessä?

Oma linja

Uuden vuosituuhannen alkuvuosina *Kehitys* otti haltuunsa aikaisempaa suurempia temaattisia ja maantieteellisiä kokonaisuuksia kansainvälisyyskasvatuksesta kumppanuuteen, arabimaailmaan, Euroopan unionin kehitysapuun, budjettitukeen, työhön, velkaan ja ilmastoon.

2000-luvun alkupuolella *Kehitys* alkoi myös luoda omaa linjaansa. Aiempina vuosikymmeninä lehdet olivat olleet pitkälti kokoelmia jutuista, joita avustajat olivat maailmalta sattuneet tarjoamaan. Virkamiehet ja avustustyöntekijät kirjoittivat lisäksi kuivakkaita tekstejä omista hankkeistaan ja esimerkiksi kehitysavun evaluoinnista.

2000-luvulla lehdet alkoivatkin olla eheämpiä kokonaisuuksia, joihin toimitus oli miettinyt näkökulmat.

Oma ensimmäinen pitkäkö juttuni lehdessä ilmestyi vuonna 2007, kun sain perehtyä Mosambikin

ikäihmisten tilanteeseen Kolmas ikä -teemanumerossa. Siinä pohdittiin, millaista on arvokas vanhuus, ja mitä sen turvaaminen yhteiskunnalta edellyttää.

Tavoitteista toisiin

Vaikka hyvä, arvokas elämä miellettiin tärkeäksi, vielä 2000-luvun alkuvuosina *Kehityksessä* ajateltiin ”kehitystä” varsin teknisenä ja mitattavana edistymisenä, jossa käyrät osoittavat kohti koillista. Esieltiin edistysaskeleita ja taivuteltiin suomalaisia suopeiksi kehitysyhteistyölle, kuten oli tehty koko lehden ilmestymisen ajan.

Tuohon aikaan puhuttiin paljon kehityksen mitattavuudesta. Kehityksen parissa toimivat tahot etenkin YK:ssa laativat alalle yhteiset Vuosituhattavoitteet. Niiden mukaan maailman piti olla jotakuinkin valmis vuoteen 2015 mennessä.

Kehityskin esitteli tavoitteita taajaan. Tuon ajan lehdentekijät kertovat, että tavoitteet näkyivät sisällöissä tietoisesti. Olihan ulkoministeriön tehtävä niistä kertoa.

Kun vuoden 2015 määräaika alkoi lähestyä, tiedettiin jo, ettei maailma tulisi valmiiksi. Vuosituhattavoitteiden jatkajiksi alettiin laatia Kestävän kehityksen tavoitteita eli Agenda 2030:tä.

***Kehitys* kertoi muun muassa harvalukuisista afrikkalaisista miljardööreistä ja siitä, miksi Afrikassa on vaikeaa rikastua.**

kansainväliseen verotukseen, yritystoimintaan ja innovaatioihin.

Näkökulma siirtyi kehitysyhteistyöstä maailmanpoliittisiin ilmiöihin.

Esimerkiksi vuonna 2013 *Kehitys* pohti, miksi ihmiset olivat samaan aikaan tyytymättömiä eri puolilla maailmaa: oli suuria mielenosoituksia Brasiliassa, Venäjällä ja New Yorkin Wall Streetillä – eri syistä toki. Vuonna 2014 tutustuttiin Keniassa somalialaisiin terrorismin vastaisen sodan sijaiskärtsijöihin.

Talouskeskusteluun *Kehitys* pyrki tuomaan harmaan sävyjä. Yleistäen voisi sanoa, että 2010-luvulla kehitysjärjestöt arvostelivat kipeästäkin maailmankaupan rakenteista, kun taas yritysmaailma ja rahoituslaitokset välittivät varsin ruusuista kuvaa talouskasvun lupauksista kehittyville maille.

Kehitys liikkui ääripäiden välissä ja kertoi muun muassa harvalukuisista afrikkalaisista miljardööreistä ja siitä, miksi Afrikassa on vaikeaa rikastua. Lehti kirjoitti myös siitä, miksi Afrikassa rikastutaan sementillä tai maataloudella, vaikka näillä teollisuudenaloilla harvoin keksitään mitään uutta.

Nämä *Kehityksen* maailman ilmiöitä ruotivat jutut ovat olleet usein lukijalle vaativia, ja siksi lehti on ollut itselleni jopa ammattijulkaisu. On luotettu lukijan tietoon maailmasta. On myös haluttu haastaa ja luoda uutta ajattelua niille, jotka saavat elantonsa globaalikysymysten ytimessä ja niiden liepeillä.

Siitä vasta patteristo syntyikin – eli 17 tavoitetta alatavoitteineen, jotka on määrä saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Suurin muutos oli, että ne koskivat kaikkia, eivät enää vain kehittyviä maita. Alettiin ymmärtää, ettei köyhien maiden rikastuminen riittänyt, vaan meidän kaikkien pitäisi muuttua, jotta maailma olisi kestävämpi.

Muutos näkyi lehdessäkin, joka julkaisi aikaisempaa enemmän sisältöjä niin läntisestä maailmasta kuin Suomestakin.

Kehityksen entiset päätoimittajat eivät ole täysin samaa mieltä siitä, miten kestävän kehityksen tavoitteet lehdessä näkyivät. Yhden mielestä ne linjasivat lehdentekoa, parin muun mukaan eivät juurikaan.

Ehkä tämä selittyy sillä, että kestävän kehityksen tavoitteet ovat tavattoman laajat ja koskevat kaikkia: oikeastaan kaikki lehdessä kirjoitettu liittyy niihin tavalla tai toisella.

Viestintää vai journalismia?

Kehitystä luotsasi 2010-luvulla useampi päätoimittaja, joka korosti lehden journalistista linjaa. He halusivat laajentaa katsetta kehityskysymyksiin sekä maailmanpolitiikkaan ja -talouteen, kuten

Samaan aikaan maailman asioita on nostettu yleiseen keskusteluun.

”Olemme osa informaatiomattoa. Saatamme tehdä jutun, ja muut tekevät samantyyllisen jutun myöhemmin”, yksi päätoimittajista sanoo.

Kehitysyhteistyö omalle juttupaikalleen

Viestinnän ammattilaisten järjestö ProCom on palkinnut *Kehityksen* kolmesti – viimeksi viime vuoden lopussa – laadukkaasta sisällöstä ja muun muassa siitä, että lehti löytää näkökulmia myös oman organisaationsa eli ulkoministeriön ulkopuolelta.

Siihen on pyritty, mutta toki sisältöä ja näkemyksiä on tullut myös ministeriöstä.

Talon sisällä on sovittu vähintäänkin muutamista käsitteistä: puhutaan kehitysyhteistyöstä eikä kehitysavusta ja kehittyvistä maista eikä kehitysmaista.

Ministeriön viestit ovat näkyneet ennen kaikkea siinä, miten ja mitä kehitysyhteistyöstä on kerrottu. Kehitysyhteistyön myönteiselle esittelymiselle onkin lehdessä varattu viime vuosina Suomi tekee -palsta.

Olen itsekin kirjoittanut palstalle pastellinsävyisiä juttuja kehitysyhteistyöstä: menestystarinoita eri järjestöjen hankkeista tai Suomen ja kumppanimaiden kahdenvälisistä ohjelmista. Ne saavat usein kohtalaisesti tykkäyksiä sosiaalisessa mediassa. Po-

sitiivisuus menestyy ainakin samanmielisten keskuudessa.

Muutoin kehitysyhteistyö on journalistille puiseva aihe. Siitä on helpompaa tehdä viestintää kuin kiinnostavaa journalismia.

Eräs samalla alalla toimiva ystävänä sanoi äskettäin, että kehitysyhteistyöstä kertomiseen liittyy tietynlainen vaikenemisen ja häveliäisyyden kulttuuri. On tapana kertoa myönteisiä asioita ja varoa, ettei kukaan hermostu. Edistystarinat ovat kuitenkin varovaisuudessaan väistämättä tylsiä.

Minusta on mielenkiintoisempaa penkoa suuria kokonaisuuksia: miksi ilmastonmuutokseen sopeutumiseen on tarjolla vähemmän rahaa kuin ilmastonmuutoksen hillintään? Tai miten stereotyyppinen kehitysviestintä ruokkii rasismia?

Välittykö viesti lukijalle?

Kehitys on siis ainakin kirjoittajan näkökulmasta pyrkinyt avaamaan maailman monimutkaisuutta aiheista, joihin muut mediat eivät vielä olleet tarttuneet.

Luulen, että se on lukijallekin kiinnostavampaa. Mutta onko? Tekijän näkökulma on aina vajavainen, sisäpuolinen. Tätä me tavoittelimme, mutta miten se välittyi?

Päätin tavata *Kehityksen* lukijan, paljon maailmaa kiertäneen toimittajan ja kirjailijan, joka on itsekin aika ajoin kirjoittanut kehityskysymyksistä, muttei koskaan *Kehitykseen*.

Juha Itkonen istuu alas kassissaan nippu lehtiä, jotka olin toimittanut hänelle etukäteen.

Lukiessaan hän kiinnitti ensimmäiseksi huomiota siihen, miten yhteiskunnassa puheenaiheet vaihtelevat vähänlaisesti.

Ensimmäisessä, vuonna 1969 ilmestyneessä lehdessä keskusteltiin kehitysyhteistyöstä samoista asetelmista kuin nykyään: kannetaanko vastuuta maailman köyhimmistä vai autetaanko ensin omia köyhiä?

Hänen oma vastauksensa on selvä. Hän oli ulkoministeriön toimittajamatkalla Mosambikissa ja Etelä-Afrikassa *Apu*-lehden toimittajana vuonna 2001. Siellä hän näki ensimmäistä kertaa kolmannen maailman köyhyyttä. Siellä kun käveli setelitukot taskuissa, omat etuoikeudet kävivät selviksi. Mosambikin maaseudun köyhyys oli aivan eri mittaluokkaa kuin mitä hän oli Suomessa nähnyt.

”Sen tähden argumentti, että meillä on omat ongelmamme ja köyhämme, ei päde. Kyllä meillä pitää olla globaali vastuu, kun olemme niin selkeästi hyvällä puolella globaalissa tulonjaossa.”

Mutta palataanpa lehtiin. Mikä on Itkonen mielestä ollut *Kehityksen* tarkoitus?

”Perustella, miksi Suomi tällaista tekee ja esitellä vähän suomalaista kehitysyhteistyötä.”

Selailtuaan lehtiä hän kuitenkin havaitsi, että kehitysyhteistyötä esiteltiin vähemmän kuin hän oli odottanut.

Sen sijaan keskusteltiin auttamisen tavoista, monenmoisten asiantuntijoiden suulla. Olisiko parasta budjettituki, joka antaa avaimet selkeämmin etelään? Vai ennemmin Suomea hyödyttävät yrityshankkeet? Oliko Suomella velvollisuutta auttaa ensinkään, kun eihän meillä ollut siirtomaitakaan?

Muuttuvat vuosikymmenet

Kehityksen sisällöissä näkyy Juha Itkonen mielestä ajankulku. 1960- ja 1970-luvuilla elettiin solidaarisuuden aikaa, ja 1980-luku oli **Margaret Thatcherin** ja **Ronald Reaganin** uusliberalistisen talouspolitiikan vuosikymmen. Silloin ensimmäistä kertaa *Kehityksessäkin* puhuttiin Maaailmanpankista.

Huomasin itsekin, kuinka 1980-luvun lehdissä selitettiin varsin kriittikittömästi kehitysmaiden rakennesopeutuksen tärkeyttä. Julkista sektoria oli pienennettävä ja taloutta yksityistettävä.

1990-luvulla lehdissä esitettiin jo kritiikkiä siitä, mihin etenkin Maaailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ajamat rakennesopeutukset olivat johtaneet kehitysmaissa.

”Jopa näiden järjestöjen itsekritiikkiä, että jotain täytyy muuttaa ja muutetaan”, Itkonen sanoo.

Muuten 1990-luku oli optimismin aikaa.

”Sehän oli kansainväliselle yhteistyölle hyvä vuosikymmen, hetkellinen sellainen.”

Kahtia jakautunut maailma oli hetkeksi yhdistynyt ja näytti siltä, että demokratia voittoa. 2000-luvun alkupuolen lehdissä optimismi näyttäytyi jo muistojen aikana, kun terroristit olivat iskeneet New Yorkin kaksoistorneihin ja **George W. Bush** piti valtaa Yhdysvalloissa.

”Tällainen ikkuna oli auki, mutta nyt se oli sulkeutunut”, Itkonen kuvaa *Kehityksestä* välittyvää tunnelmaa.

Maaailmanpolitiikan asetelmat näyttäytyivät Itkonen mielestä 1990-luvun ja 2000-luvun alun lehdissä varsin yksinkertaisina. Suomi eli matkapuhelinjätti Nokian nosteessa ja Euroopan unionin jäsenenä tukevasti osana länttä, eikä tätä kyseenalaistettu.

”Meillä meni hyvin ja autoimme sen, mitä jakoimme.”

Vuonna 2024 maailma näyttää aikaisempaa mutkikkaammalta. Yhdysvaltain ja Euroopan

”Kyllä meillä pitää olla globaali vastuu, kun olemme niin selkeästi hyvällä puolella globaalissa tulonjaossa.”

– Juha Itkonen

***Kehityksessä* on pyritty ruotimaan ja ymmärtämään globaalia etelää. Mikä siellä ihmisiä motivoi, millaisia pohjavirtauksia liikkuu, mitä kansalaiset ja päättäjät ajattelevat?**

suhde ei ole itsestään selvä, kuten ei myöskään lännen asema. Kiina on noussut, ja globaalissa etelässä taistellaan vaikutusvallasta.

Hyötypuheen ylivalta

Globaalin talouden teemat korostuivat *Kehityksessä* 2000-luvulla, sen Juha Itkonenkin huomasi.

”Mutta puhutaanhan me muutenkin taloudesta entistä enemmän.”

Itkosen mielestä tämä liittyy laajemminkin välineellistymiseen. Ensimmäisten vuosikymmenten lehdissä kerrottiin, että Suomi auttaa kehittyviä maita, koska siellä tarvitaan apua ja rikkailla on eettinen velvollisuus auttaa.

”Sitten 2000-luvulla ajatus tuntui olevan, että me autamme kehittyviä maita pääsemään jaloilleen, ja se on hyödyllistä myös meille, koska näin saamme markkinoita omille tuotteillemme.”

Jopa kehitysyhteistyön puolustajien tulee perustella kantansa välinearvolla ja omalla hyödyllä. Vastaava puhe on Itkoselle tuttua kulttuuri-alalta.

Hän on Taiteen edistämiskeskuksen Taideneuvoston puheenjohtajana vuosia lobannut ja perustellut kulttuurin rahoituksen tärkeyttä poliitikoille. Taide ja kulttuuri itseisarvoina eivät argumentteina toimi. Sen sijaan on kerrottava, että talous kasvaa, kun huolehditaan kulttuurin ruohonjuuritasosta.

”Se on ihan pätevä argumentti, mutta ei kulttuurialallakaan rahoitusta vielä 1980- ja 1990-luvuilla perusteltu sillä tavalla.”

Akateemisten lehti?

Juha Itkonen kirjoitti pari pitkää reportaasia Mosambikin-matkaltaan *Apuun*.

”Yritin avata yleisaikakauslehden lukijoille sitä maisemaa.”

Avulla on monipuolinen lukijakunta, ja Itkonen yritti kirjoittaa siten, että kaikki pysyisivät kärryillä. *Kehityksessä* kirjoitetaan hieman toisin.

”Tulee sellainen olo, että se on akateemiselle ihmiselle kirjoitettu lehti. Ainakin 2000-luvun leh-

dissä on sivistynyt ja tutkimuksellinen poljento.”

Entä se laajempi ymmärrys maailmasta, jota parina viime vuosikymmenenä on yritetty välittää? Onko lehdellä ollut mahdollisuuksia syventää ajattelua?

”On sillä ollut mahdollisuus”, hän sanoo mutta lisää, että tällainen lehti tavoittaa kuitenkin vain pienen lukijajoukon.

Etelää on syytä ymmärtää

Muun muassa presidentti **Alexander Stubb** ja puolustusministeri **Antti Häkkänen** (kok) ovat viime aikoina puhuneet maailman moninapaisuudesta: on globaali itä ja globaali länsi, joiden välissä globaali etelä pohtii, kumman puoleen kannattaisi kallistua.

Kehityksessä on pyritty ruotimaan ja ymmärtämään globaalia etelää. Mikä siellä ihmisiä motivoi, millaisia pohjavirtauksia liikkuu, mitä kansalaiset ja päättäjät ajattelevat? Globaali etelä on tietenkin valtavan moninainen kokonaisuus, jota pieni lehti valottaa eri puolilta, kuin suurta elefanttia. Joskus näkyy jalka, joskus kärsä, välillä vähän ryppyistä nahkaa.

Nyt käsillä on *Kehityksen* viimeinen numero. Tällaiselle palvelulle jää Suomessa tilaa, mutta onneksi suomalainen globaali journalismi on vuosikymmenten aikana monipuolistunut. Ylellä ja *Helsingin Sanomilla* on ollut Afrikan-kirjeenvaihtajia. Lisäksi ainakin *Suomen Kuvalehti*, *Long Play* ja *Apu* julkaisevat laadukkaita juttuja maailmalta.

Pelkästään globaaliin etelään keskittyvää mediaa ei ylläpidetä kaupallisesti. Suomi on siihen liian pieni. Suomalaisen kehitysjärjestöjen kattojärjestön Fingon julkaisema *Maailman Kuvalehti* kuitenkin jatkaa, ja kuulemani mukaan se lisää jatkossa kehityspoliittista sisältöään.

Silti keskustelu kehityksestä ja paremmasta maailmasta väkisinkin vaimenee, kun yksi pohdiskelija pudottaa kynänsä.

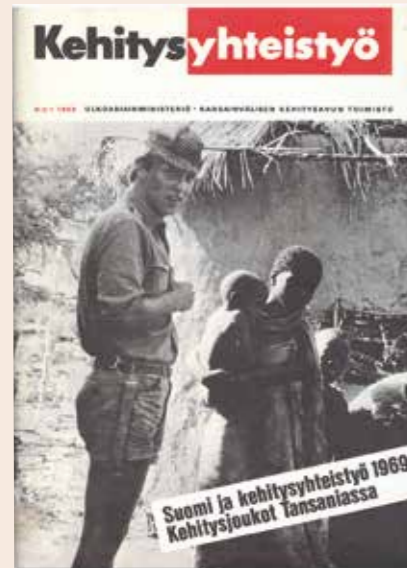
Kiitos näistä vuosista ja ajatuksista, *Kehitys* ja sen tekijät. •

Artikeln finns på svenska på *Kehitys – Utvecklings webbplats* kehityslehti.fi.

Uusia ilmiöitä ja kestoaiheita eri vuosikymmeninä

Kurkistus *Kehitys – Utveckling* -lehden ja sen edeltäjän *Kehitysyhteistyön* sisältöihin kertoo, mistä milloinkin puhuttiin.

1/1969

ENSIMMÄINEN *Kehitysyhteistyö*-lehti esitteli Suomen vuonna 1965 alkanutta kehitysyhteistyötä numeroina ja tekijöinä. Suurin avun kohde oli YK:n kehitysohjelma UNDP, mutta maailmalle lähti myös kehitysjoukkoja.

”Vähän yksinäistähän täällä on”, summasi Tansaniassa toimiva agronomi **Aarre Anttila**.

”Viime lauantaina ammuttiin kolme villisikaa.”

”Viime lauantaina ammuttiin kolme villisikaa.”

2/1976

LEHTI julkaisi Sambian Suomen-suurlähettilään **Gwendoline Konien** puheen Kalliolan Vapaaopiston kehitysyhteistyöjuhlassa. Hän kritisoi epäreiluja maailmantalouden malleja, mutta myös kehitysyhteistyötä.

”Kehitysyhteistyö on ollut luonteeltaan tutkivaa, erimielisyyttä aiheuttavaa, tuhlaavaista, repivää ja eriarvoista muutamaa toiveita herättävää poikkeusta lukuun ottamatta.”

Konie peräänkuulutti uutta taloudellista maailmanjärjestystä, jossa teollisuusmaat avaisivat ovet kehitysmaiden tuotteille.

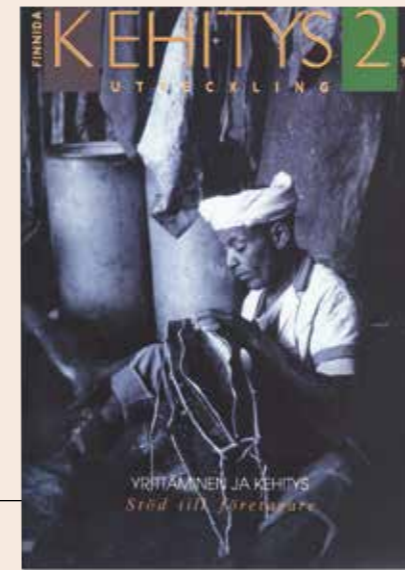
2/1983

LEHTI kiinnitti huomiota viestintä-tekniologiisiin, olihan menossa YK:n viestinnän teemavuosi.

”Jos kehitysmailla olisi paremmat viestintämahdollisuudet, ne saisivat äänensä tehokkaammin kuuluville kansainvälisissä kysymyksissä”, lehti kirjoitti.

Tuolloin Afrikassa oli 77 radiota tuhatta ihmistä kohden, televisioita 16.

**77
RADIOTA
TUHATTA IHMISTÄ
KOHDEN**

2/1993

YRITTÄMINEN ja työ ovat olleet *Kehityksen* kestoaiheita. Teemanumero kertoi, että maailman väestö kasvaisi kolmella miljardilla vuoteen 2025 mennessä. Siksi yritystoimintaa olisi tuettava esimerkiksi mikrolainoilla ja koulutuksella, sillä kaikille ei riittäisi työpaikkoja.

Ennustus osui varsin oikeaan: vuonna 1993 maailman väestö oli 5,6 miljardia ja nyt noin 8,1 miljardia.

Yritystoimintaa olisi tuettava esimerkiksi mikrolainoilla.

2/2020

PÄÄTOIMITTAJA Kuutti Koski totesi: ”Kehitysyhteistyö on yksi pisara meressä, kun mietitään keinoja köyhyyden poistamiseen tai eriarvoisuuden vähentämiseen. Kansainvälisessä kaupassa tai vaikkapa siirtolaisten rahalähetyksissä puhutaan eri mittaluokan rahavirroista. Ja kehitysmaat myös menettävät enemmän varoja monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun vuoksi kuin mitä ne vastaanottavat kehitysapuna.”

Pohdiskelevassa lehdessä **Matti Ylönen** kirjoitti, että korona-kriisin hallinta ratkaisee globaalin kehitysagendan tulevaisuuden ja **Esa Salminen** kuvasi, kuinka Tansaniassa puhutaan kuiskien ja media on pantu tiukkaan liekaan.

Kehitysyhteistyö on yksi pisara meressä.”

3/2007

KOLMAS ikä -teemanumerossa päätoimittaja **Erja-Outi Heino** kirjoitti, että sosiaaliturvajärjestelmä, joka perustuu vanhuksista kotona huolehtimiseen, oli murtumassa.

”Modernisaatio, kaupungistuminen ja muuttoliike, aids – syytän useita, ja niiden kaikkien vaikutuksesta keskimääräinen vanhuus kehitysmaassa on muuttunut aiempaa turvottomammaksi.”

3/2013

PÄÄTOIMITTAJA Pasi Nokelainen kertoi, että apuriippuvuus oli vähentynyt. Esimerkiksi Sambiassa avun osuus valtion budjetista oli vuonna 1995 yli 60 prosenttia, vuonna 2013 enää noin kymmenen prosenttia. *Kehitys* muistutti, että myös rikkaiden maiden pitää muuttaa tapojaan. Lehden mukaan ei myöskään riittänyt, että lapset pääsevät kouluun, jos kouluissa ei ole tiloja, opettajia eikä kirjoja.

MYÖS RIKKAIDEN PITÄÄ MUUTTA TAPOJAAN.

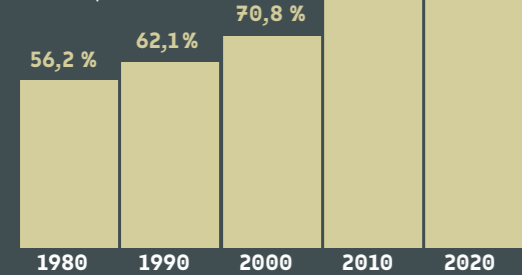
Kehityksen VUOSI-KYMMENET

IHMISKUNTA ON NOUSSUT KÖYHYDESTÄ JA LAPSET OVAT PÄASSEET KOULUUN

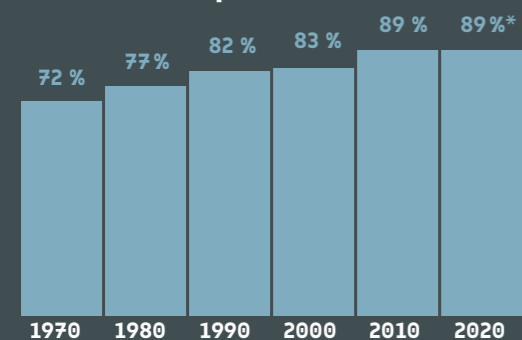
Köyhyyden väheneminen ja perusopetuksen yleistymisen ovat globaalien kehityssopisteluiden suuria menestystarinoita.

Köyhyyden yläpuolella elävät ihmiset

(Yli 2,15 Yhdysvaltain dollarin päiväansio)

Perusopetukseen osallistuvat lapset

LÄHTEET: Maailmanpankki, UNESCO
*Vuoden 2020 luku on vuodelta 2018.

Kehitys – Utveckling -lehden juuret ulottuvat vuoteen 1969. Sen jälkeen maailma on muuttunut perusteellisesti: suuri osa ihmiskuntaa on noussut köyhyydestä, väestön terveys on parantunut ja koulujen ovet ovat avautuneet lähes kaikille lapsille.

Maailman köyhien ihmisten absoluuttinen määrä on pienentynyt väestönkasvusta huolimatta

👤 = 100 000 000 ihmistä

1980 4,4 mrd. ihmistä

1,9 mrd. ihmistä

LÄHTEET: Maailmanpankki, Poverty and Inequality Platform

2020 7,8 mrd. ihmistä

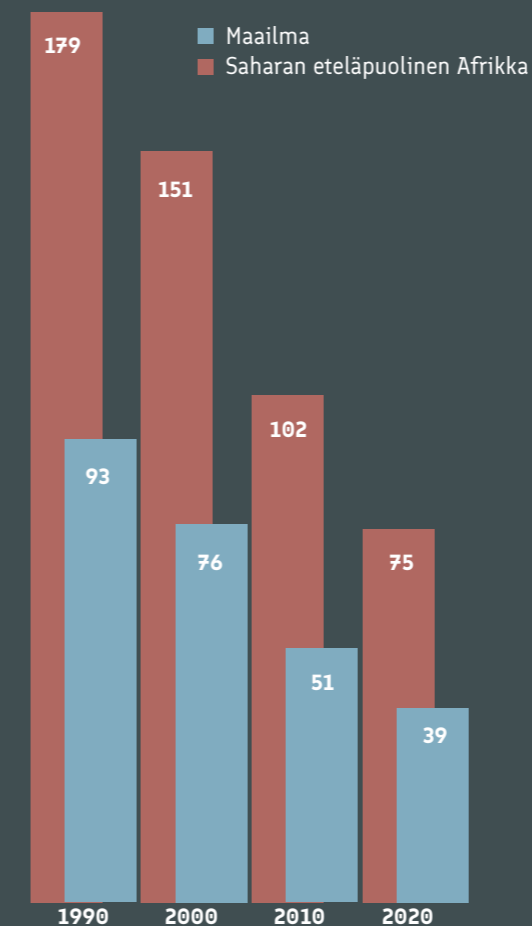
0,7 mrd. ihmistä

PERUSTERVEYDENHUOLTO ON KOHENTUNUT MYÖS AFRIKASSA

Alle viisivuotiaiden lasten kuolleisuuden vähentymistä selittävät parantuneen perusterveydenhuollon lisäksi muun muassa ruokaturvan kohentuminen sekä puhtaan juomaveden ja käymälöiden yleistymisen.

Alle viisivuotiaana kuolleiden lasten määrä tuhatta elävänä syntyneitä kohden

LÄHDE: Maailmanpankki

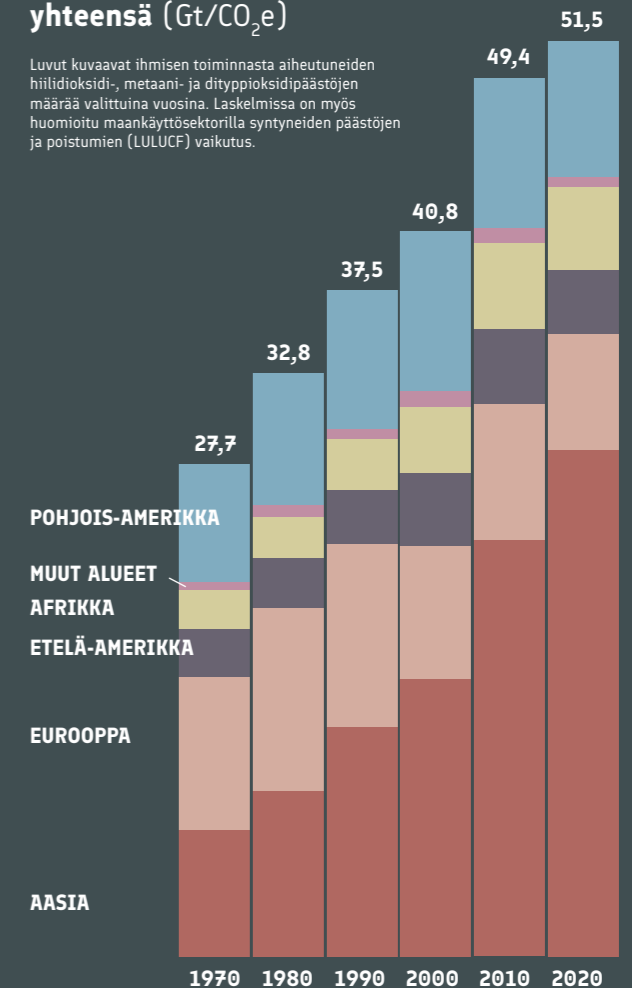

KASVIHUONEPÄÄSTÖJÄ EI OLE SAATU KURIIN

Kasvihuoneilmiö on tunnettu jo 1800-luvulla, mutta ihmiskunnan on ollut vaikea päästä eroon planeettaa lämmittävistä fossiilisista polttoaineista.

Kasvihuonekaasupäästöt yhteensä (Gt/CO₂e)

Luvut kuvaavat ihmisen toiminnasta aiheutuneiden hiilidioksidin-, metaani- ja dityppioksidipäästöjen määrää valittuina vuosina. Laskelmissa on myös huomioitu maankäyttösektorilla syntyneiden päästöjen ja poistumien (LULUCF) vaikutus.

LÄHDE: Our World in Data

METSÄT torjuvat ilmaston- muutosta

Suomalaiset tutkijat ja opiskelijat kehittävät ilmasto-
viisasta maa- ja karjataloutta Kenian Taitavuorilla.

Vehreiden vuorten huiput kohoavat parintuhannen metrin korkeuteen. Aurinko paistaa Kaakkois-Keniassa pilvettömältä taivaalta, mutta Taitavuorten huiput peittyvät sumuun ja pilviin. Intian valtamerelle on matkaa pari sataa kilometriä, mutta tuulet tuovat valtamereltä kosteutta, joka tiivistyy sumuksi ja pilviksi vuorten ylärinteille.

Jyrkän rinteiden pengerrytyillä maatil-
kuilla kasvaa lähinnä maissia. Taitavuor-
ten rinteet ovat lämmentyneet, ja siksi rin-
teillä kasvavat mangopuut ovat alkaneet
tuottaa hedelmää.

Felton Kimorin maatila on yksi Hel-
singin yliopiston Taitan tutkimusaseman
viidestä koetilasta. Nyt pellolla on töissä
muitakin: Helsingin yliopiston maantie-
teen kenttäkurssin opiskelijat mittaavat
maissinlehtien lehtivihreäpitoisuutta
pistespektrometrillä.

Aseman tutkimuksissa käytetään myös
kuvantavaa spektrometriä, jolla tunnis-

tetaan puulajeja ja maaperän hiilipitoi-
suutta. Ihmissilmään puulajit näyttävät
vihreänä, mutta spektrikamera satoine
heijastusta tallentavine aallonpituuskai-
s-toineen paljastaa lajien väliset erot.

Pilvet pysyvät vuoren huipun tuntu-
massa. Tuulenvire tuntuu viileältä aurin-
gonpaisteessa. Alhaalla tasangolla maan-
tieteen opiskelijat kertovat mitanneensa
tammikuussa maanpinnan lämpötilaksi
60 astetta.

”Ennen meillä oli vain peruskamerat ja
GPS, nyt meillä on maastossa ilmaston-
muutostutkimusta varten kuusi säämit-
tausasemaa ja lähes sata maan tai ilman
lämpötilaa mittaavaa laitetta”, kertoo
Helsingin yliopiston geoinformatiikan
professori **Petri Pellikka**.

Hän on johtanut Taitavuorilla sijaitse-
vaa Helsingin yliopiston monitieteellistä
Taitan tutkimusasemaa vuodesta 2009.
Pellikka vieraili alueella ensimmäisen
kerran keräämässä aineistoa maantieteen
opinnäytetyöhönsä yli kolme vuosikym-
mentä sitten.

Taitavuorten alueella
esiintyy lähes kaikkia
kasvillisuusvyöhykkeitä
vuoristosademetsistä
ruohosavanniin.

Helsingin yliopiston geoinformatiikan professori Petri Pellikka on johtanut Taitan tutkimusasemaa vuodesta 2009.

Kenia kehittyi

Petri Pellikka on nähnyt Kenian muutoksen.

”Vuonna 1989 ihmiset pyysivät minulta kynää, sitten kännykkää ja nykyään kannettavaa tietokonetta. Vuonna 2004 jouduin kävelemään tutkimusasemalta kilometrin ylämäkeen saadakseni yhteyden verkkoon, nyt lähes kaikilla on älypuhelin.”

Myös Taitan tutkimusaseman ympäristö on muuttunut. Maaseudulla on raivattu uutta peltoa, kaupungit ovat laajentuneet entisille viljelymailla.

”Informaatioteknologian kehitys on lisännyt ihmisten tietoisuutta ympäristöstä myös täällä Taitavuorten alueella”, Pellikka kertoo.

Taitan tutkimusasema työllistää 13 paikallista asukasta. Heidän lapsensa ovat käyneet lukion, ja osa aloittaa yliopisto-opinnot.

”Ensin työntekijät hankkivat aurinkopaneelit ja sitten saivat verkkovirran. Vielä kymmenen vuotta sitten iltamaisema oli pimeä. Nyt laaksot ja kukkulat

loistavat sähkön ansiosta kuin toinen tähtitaivas”, Pellikka kertoo.

Peltopinta-ala kasvaa

Paikalliset asukkaat kutsuvat Taitavuoria vesitorneiksi, koska vuoren ylärinteiden sumu ja sade ruokkivat alarinteiden lähteitä myös kuivana kautena. Nyt asukkaat ovat huomanneet, että veden määrä on vähentynyt ja lähteet ovat kuivuneet. Yksi syistä on väestönkasvun aiheuttama tarve lisätä peltopinta-alaa.

Näin on tapahtunut myös Taitan tutkimusaseman ympäristössä, jossa peltopinta-ala kasvoi 30 prosentista 43 prosenttiin vuosina 1987–2011. Ilmiö ei ole uusi. Saharan eteläpuolisissa Afrikassa peltopinta-ala lisääntyi vuosina 1975–2000 lähes 60 prosenttia.

Petri Pellikka ei näe tilannetta vielä katastrofaalisena, mutta suuntauksen jatkuminen huolestuttaa.

”Usean neliökilometrin uudet peltoalueet muuttavat ilmastoa laajoilla alueilla”, hän sanoo.

Taitavuorten alkuperäismetsien pinta-ala puolittui 50 vuodessa.

Alkuperäismetsät katoavat

Taitavuorten alkuperäismetsien pinta-ala puolittui vuosina 1955–2004, mutta istutusmetsien ansiosta kokonaismetsäpinta-ala ei vähentynyt. Puulajisto kuitenkin muuttui.

Puulajilla ei ole suurta merkitystä hiilen sitomiselle eikä vedeksi tiivistyväälle kosteudelle, jota syntyy, kun puun lehvästö kerää talteen kosteutta ilmasta.

”Sitä vastoin lajisto on erittäin tärkeä luonnon monimuotoisuudelle”, Petri Pellikka kertoo.

Monet alkuperäispuulajit ovat kovia ja käkkyräisiä – ja siksi huonoja rakennusmateriaaleja. Lisäksi ne kasvavat hitaasti. On ymmärrettävää, että halu-

taan istuttaa puita, joista saadaan hyötyä, kuten hedelmiä ja rakennusaineita.

Taitavuorten alueelle on istutettu jo 1960-luvulla eksoottisia puulajeja, kuten mäntyjä.

”Eukalyptus on eksoottisista lajeista huonoin vaihtoehto, koska se käyttää paljon vettä. Lisäksi sen karike on haitallista monille kasveille ja eläimille”, Pellikka sanoo.

Alkuperäismetsien puute uhkaa monia alueen lintulajeja, joille ollaan suunnittelemassa soidinmatkoille sopivia astinkiviä ja metsäkäytäviä.

Metsät turvaavat veden kiertokulun

Kenian valtio on ymmärtänyt puiden ja metsien arvon. Lain mukaan jokaisen maanviljelijän tulisi kasvattaa puita pelollaan vähintään kymmenellä prosentilla pinta-alasta.

”Keniaassa on paljon hyvää ymmärrystä ja osaamista. Meidän ei tarvitse keksiä pyörää uudelleen, mutta tarkat mittauksemme antavat lisää näyttöä esimerkiksi puiden merkityksestä ilmaston viilentämisessä”, Petri Pellikka sanoo.

Puilla ja metsillä on suuri merkitys maatalouden vedensaannille.

”Ilman puita ja metsiä vuoren rinteiltä olisi enemmän pintavaluntaa jokiin ja tasangoille. Metsän maaperä ja karike auttavat vettä imeytymään nopeasti maahan pohjavedeksi”, Pellikka sanoo.

Hän muistuttaa, että metsä ja puut synnyttävät myös sadetta. Metsä haihduttaa kosteutta, josta voi muodostua pilvihuntu. Hunnun koskettaessa puustoa sumu tarttuu puiden lehdille ja sataa pisaroina kuin itsestään. Kyse on pienestä mutta tehokkaasta veden kiertokulusta.

Metsät ja puut ovat tärkeitä elinympäristöjä myös pölyttäjille, joita kaikki viljelykasvit tarvitsevat.

Karja kärsii kuivuudesta

Karjatalouden hiilijalanjälkeä voi pienentää vähentämällä karjan määrää mutta myös kehittämällä maankäyttöä. Kenian viime vuosien kuivuus tappoi jopa 80 prosenttia karjasta ja pakotti karjankasvattajat etsimään muita ansaintakeinoja.

Petri Pellikka yrittää tutkimusryhmineen monipuolistaa karjataloutta elinkeinoilla, jotka hyödyntävät puumaista kasvillisuutta, mikä puolestaan estäisi ilmastomuutosta.

”Samalla puustoisella pinta-alalla voi olla useita elinkeinoja, kuten mehiläistarhausta akaasiapuineen ja karjan laiduntamista”, Pellikka sanoo.

Parhaillaan tutkimusryhmä suunnittelee hanketta, jossa peltometsäviljelyllä hillitään ilmaston lämpenemistä.

Säätiö voi pelastaa sadon

Maanviljelijä ja Taitan tutkimusaseman kenttämestari **Mwadime Mjomba** korjaa tammikuun puolivälissä maissisatoaan noin neljän hehtaarin maatilallaan. Yhdellä hehtaarilla hän kasvattaa lisäksi muun muassa papuja, herneitä ja kurpitsaa. Maatila toimii myös Taitan tutkimusaseman koetilana.

Naapuriviljelijöiden maissisato on vasta kypsymässä, ja sitä uhkaavat sateet.

”Kenian ilmatieteen laitos varoitti lokakuun alussa rajuista sateista, jotka ovat El Niño-sääilmän aiheuttamia. Moni kyseenalaisti ilmoituksen, ja istutti maissin tavanomaiseen aikaan joulukuussa. Varoituksiin luottaneet saivat satoa”, Mjomba kertoo.

Valtio viestii maanviljelijöille pitkän aikavälin sääennusteita paitsi television myös radion, sähköpostin ja pikaviestipalvelu WhatsAppin välityksellä.

”Puita istuttaneet viljelijät näkevät nopeasti hyödyt, kuten hedelmien tuoton, eroosion vähentymisen ja viilentävän vaikutuksen, vaikka he eivät ymmärtäisikään hiilen sidonnan vaikutuksia ilmastoon”, Mjomba sanoo. •

Taitan tutkimusaseman kenttämestari Mwadime Mjomba toivoo, että kenialaiset viljelijät varautuisivat ilmastomuutoksen seurauksiin esimerkiksi varustautumalla sadevettä ja hyödyntämällä pelloillaan vaihtuvia olosuhteita sietäviä siemeniä.

*Arvoisa Kehitys
– Utveckling -lehden
tilaaja! Et ole
jatkossakaan yksin.
Hyppää kyytiimme,
niin pysyt yhteisen
maailmamme pulssilla.*

Maaileman Kuvalehden mukana pääset osaksi yhteisöä, jonka kotina on koko maailma. Lehden tehtävä on syventää ja taustoittaa uutisvirtaa ja tuoda esille päivittäismedioissa vähemmälle huomiolle jääviä alueita, ihmisiä ja näkökulmia.

Lupaamme myös jatkaa niiden kehityspoliittisten sisältöjen käsittelyä, joihin olet Kehitys – Utveckling -lehden parissakin tottunut.

 Tilaa vuoden lehdet ja kirjalahja oheisesta listasta, yhteensä 29 €.

 Tilaa vuoden lehdet ilman kirjalahjaa, yhteensä 20 €.

Tutustu myös lehtemme somekanavissamme ja verkkolehdeemme osoitteessa maailmankuvalehti.fi.

OLLI RUOHOMÄKI

Afganistanin opit

SUOMI osallistui Afganistanin kansainvälisiin vakauttamis- ja jälleenrakennustoimiin yhtäjaksoisesti lähes 20 vuotta, yhteensä noin 2 500 sotilaan ja 140 siviilikriisinhallinnan asiantuntijan voimin. Näiden vuosien aikana Afganistaniin kohdennettiin noin 398 miljoonaa euroa kehitysrahoitusta ja humanitaarista apua.

Vuosien 2001–2002 vaihteessa elettiin epävarmaa, mutta toiveikasta aikaa. Radikaali-islamistinen talibanhallinto oli kaatunut Yhdysvaltojen johtaman sotilaallisen välintulon jälkeen, ja kansainvälinen yhteisö oli sitoutunut tukemaan maan vakauttamista ja jälleenrakennusta. Suomi kohdensi apuaan erityisesti Maailemanpankin ja YK:n ohjelmien kautta sekä valikoituihin kansalaisjärjestöhankkeisiin. Naisten ja tyttöjen aseman parantaminen oli läpileikkaava tavoite lähes kaikissa apuohjelmissa.

Kansainvälisen yhteisön interventio ja läsnäolo päättyivät elokuussa 2021 kaaottisissa tunnelmissa. Tänäpäin taliban on vahvasti vallankahvassa. Sodan kiivaimpina aikoina yli 500 siviiliä menehtyi päivittäin Afganistanin tasavallan armeijan ja talibanien välisissä tulitaisteluissa, joten tätä taustaa vasten nykytilanne on hyvä. Afganistanista ei ole keskipitkällä aikavälillä muodostumassa alustaa kansainväliselle terrorismille. Jihadistinen Isis-K haastaa talibanien valta-asemaa ja tekee ajoittain terrori-iskuja maassa, mutta se ei varsinaisesti uhkaa talibanhallinnon olemassaoloa. On myös huomionarvoista, että Afganistanin oopiumviljely on romahtanut talibanhallinnon kiellon seurauksena, mikä on hyvä asia kansainväliselle huume-kaupalle.

MITÄ Afganistanin interventiosta on opittu?

Ulkopoliittisen instituutin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle laatiman selvityksen mukaan Suomen toimintaa Afganistanissa motivoivat moninaiset, osittain epäselvät ja ajoittain keskenään ristiriitaiset tavoitteet. Julkilausutuissa tavoitteissa korostuivat vastuunkanto osana YK-johtoista kansainvälistä yhteisöä. Toisaalta näiden rinnalla Suomen osallistumista ohjasivat tahto vahvistaa ulko- ja turvallisuuspoliittisia suhteita Yhdysvaltoihin ja pyrkimys syventää Nato-yhteistyötä. Tämän ”Suomi kumppanina”-kehityksen sisällä Suomi pyrki profiloitumaan ”Suomi hyväntekijänä”-kehityksessä. Ajan saatossa toimintaperusteiden välille muodostui jännitteitä, kun Afganistanin tilanne heikkeni ja intervention luonne ja tulokset kävivät ristiriitaisemmiksi.

Mitä pienemmin ja vähemmin sekaannutaan, sitä parempi.

On lähes mahdotonta arvioida, missä määrin Suomi saavutti tavoitteitaan Afganistanissa. Turvallisuutta ja esimerkiksi koulutuksen edellytyksiä onnistuttiin hetkellisesti lisäämään, mutta konfliktikontekstin ymmärtämättömyys, paikallisen omistajuuden ongelmat sekä pitkäjänteisen ja yhtenäisen strategian puuttuminen muodostuivat kansainvälisen intervention kompastuskiviksi. Suomen kokemukset resonoivat muiden maiden kokemuksiä.

Kansainvälinen vakauttamis- ja jälleenrakennuspolitiikka sekä käytännöt kaipaavat uudistamista, jotta ne soveltuisivat paremmin mahdollisiin tuleviin interventioihin. Niiden mottona tulisi olla: mitä pienemmin ja vähemmin sekaannutaan, sitä parempi. Tulevaisuuden interventioita ei pitäisi tarkastella projekteina tai tehtävinä vaan pyrkimyksenä tukea kumppaneita rakentamaan toimiva ekosysteemi, jossa ongelmat ratkaistaan yhteistyöllä. Tällainen lähestymistapa ei perustu länsimaisten kaltaisten instituutioiden rakentamiseen vaan siihen, että kumppaneita autetaan varautumaan šokkeihin ja kestäämään niitä. Lopputuleman tulee olla paikallisen yhteiskunnan näköinen.

Kirjoittaja toimii vierailevana johtavana asiantuntijana Ulkopoliittisessa instituutissa.

Laosin Luang Prabangista ylävirtaan lähtevät longboat-veneet ovat vuosikymmenien ajan toimineet elämänlankana kaukasiin syrjäkyliin, joihin ei ole ollut maanteitä. Nyt Mekongin ja sen sivujokien patoaminen vaikeuttaa jokiliikennettä, kuten näiden lastenkirjoja peruskoululaisille kuljettavien kirjastoveneiden kulkua.

MEKONG TEKEE HIDASTA KUOLEMAA

Tiibetin ylängöltä Kiinasta kohti Vietnamin rannikkoa virtaavaa jokea tuhoavat pato- ja rakennushankkeet sekä jokihiekan kaivuu. Myös ilmastonmuutos ja kalakantojen hupeneminen kurjistavat jokivarren asukkaiden arkea.

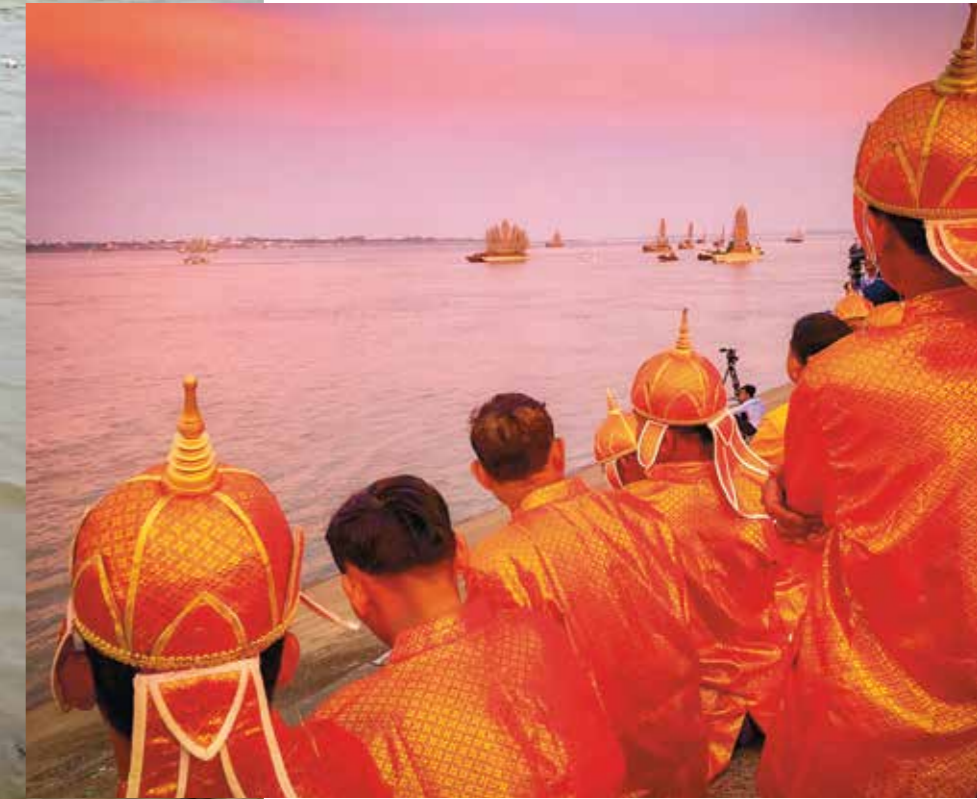
Phonsavanin jokivarsikylän asukkaat ovat saaneet Laosin viranomaisilta määräyksen siirtyä toisaalle, kun muutaman kilometrin päähän rakennettava pato on valmistumassa. Joki on ollut heille elämänlanka, ja padon valmistuttua veneyhteys Luang Prabangiin hankaloituu.

Vuosikymmeniä jatkuneiden laittomien metsähakkuiden jälkeen Mekongin trooppisia metsiä parturoidaan nyt myös teiden ja voimalaitosten alta. Luonnon monimuotoisuus horjuu ja jokien ruoppaaminen kiihdyttää eroosiota. Padot estävät jokien kuljettaman sedimentin normaalin virtauksen ja kalojen vaelluksen.

Kaakkois-Aasian köyhimmän valtion Laosin kunnianhimoinen tavoite on nousta alueen ”dynamoksi” Mekongin jokiverkostosta valjastetulla vesivoimalla. Kymmeniä patoja rakennuttava Laos vie jo nyt sähköä naapurimaahan Thaimaahan. Isoja patoja on rakennettu myös Kambodžassa. Suurimmat padot ja voimalat sijaitsevat Mekongin yläjuoksulla Kiinassa, joka hallitsee valtavaa vesivoimaa. Sen säätelyn ”armoilla” ovat alajuoksun maat Laos, Thaimaa, Kambodža ja Vietnam.

Vesifestivaali Kambodžan pääkaupungissa Phnom Penhissä, jossa Tonle Sap -joki yhtyy Mekongin päävirtaan. Saman nimiseen järveen yhdistyvä Tonle Sap on harvinainen joki, koska se on vaihtanut joka vuosi virtaussuuntaansa monsuunisateiden mukaisesti pumpaten jokivettä ennen niin kalarikkaaseen järveen. Virtausrytmi on ilmastonmuutoksen seurauksena muuttunut epäsäännölliseksi, mikä hankaloittaa kalastuselinkeinoja. Mekong on myös yksi maailman saastuneimmista joista, joka puskee mereen vuosittain 40 000 tonnia muoviroskaa.

Mekongin auringonlaskut, maisemat ja vesifestivaalit Kambodžassa vetävät matkailijoita ja jokiristeilijöitä alueelle, mutta turismi ei korvaa perinteisiä elinkeinoja. Kambodžassa, Vietnamissa ja Laosissa ympäristöaktivistien on vaikea saada ääntään kuuluviin, koska näissä maissa ei ole vapaata lehdistöä ja korruptio ulottuu lähes kaikkeen taloudelliseen toimintaan.

Vielä 1970- ja 1980-luvuilla kalasaaliit olivat huikeita Mekongin alueella Vietnamissa. Kalakanta on sen jälkeen vähentynyt vuosikymmenestä toiseen. Monet lajit ovat uhanlaisia tai niitä uhkaa sukupuutto, kuten makean veden rausku, suurta kissakalaa ja delfiiniä. Mekongissa lasketaan elävän yli 1 100 kalalajia, joista jo lähes viidennes on vaarassa päätyä uhanalaisten lajien listalle.

Mekongin suistoalueella Vietnamissa asukkaita huolestuttaa perinteisen riisin, vihannesten ja hedelmien pienviljelyn sekä kalastuksen tulevaisuus, kun ilmastonmuutos, mereltä jokiverkoston puskeva suolainen vesi sekä pitkät kuivat kaudet epävakaine sateineen särkevät tutun syklin. Jokipohjista ja rannoilta louhitaan jo enemmän hiekkaa rakentamiseen kuin padoilla kahlittu Mekong pystyy kuljettamaan ylävirroilta alas suistoon. Tuhannet kodit ja rakennukset ovat sortuneet eroosion seurauksena veteen, ja kymmenet tuhannet kotitaloudet ovat joutuneet muuttamaan toisaalle.

Vietnamilainen kylä 1980-luvulla, jolloin sodan jälkeinen taloudellinen kehitys ei ollut vielä päässyt täyteen vauhtiin. Nyt aluetta halkovat uudet valta- ja moottoritiet, joiden rakentamiseen on käytetty neljässä vuodessa 60 miljoonaa tonnia Mekongin suistoalueen hiekkaa.

Kambodžan ja Vietnamin jokirajalla sadat ruoppaajat nostureineen peittävät Mekongin koko sen leveydeltä. Täällä vietnamilaiset alukset odottavat ankkurissa hiekkalasteja Kambodžasta, joka vuonna 2022 möi virallisen tilaston mukaan Vietnamiin 7,44 miljoonaa tonnia hiekkaa. Arvokasta Mekongin hiekkaa on myyty Vietnamin kautta myös Singaporeen ja Dubaihin. Hiekkabisnes on heikosti säänneltyä ja siksi paljolti laitonta mafiatoimintaa, johon edes Vietnamin hallituksen vientikielto ei ole tehonnut.

Erkki Tukiainen on käynyt vuosittain Keniassa opettamassa nuoria paikallisia lääkäreitä. "On tärkeää, että he pysyisivät Keniassa. Minusta olisi eettisesti ongelmallista haalia heitä pysyvästi töihin tänne. Kenia tarvitsee kaikki omat lääkärinsä ja hoitajansa."

KIRURGI TEKEE SEN MITÄ PITÄÄ

Kun Erkki Tukiainen kertoo työstään Suomessa ja Keniassa, päähenkilöitä on monta.

Muutama päivä ennen haastattelua Erkki Tukiainen palasi Keniasta. Se oli suunnilleen viidestoista reissu, ja matkaohjelmaan kuului palovammoja, avomurtumia ja kasvaimia.

Tällä kertaa hän vietti puolisonsa, leikkaussalihoitaja Mervi Tukiaisen kanssa myös pari päivää lomaa flamingoistaan tunnetulla Naivasha-järvellä. Yleensä turistiohjelma, villieläimet tai rannat eivät ole kuuluneet "kirurgisafareihin", joita Tukiainen on tehnyt jo viitisentoista vuotta.

Päiväohjelma toistaa samaa kaavaa. Kukko laulaa kuuden maissa, aamiaiseksi *ugalia*, maissi-puuroa, ja hedelmiä, ja sen jälkeen sairaalaan osastokierrolle. Leikkauksia suunnilleen yhteen saakka, lounas, johon kuuluu tavallisesti riisiä, kalaa ja papuja, sen jälkeen työt jatkuvat. Leikkaukset loppuvat kuuden, seitsemän aikaan illalla, ja siinä vaiheessa alkaa olla pimeää. Jos potilaiden tilanne pitää tarkastaa, se tehdään taskulampun valossa, sitten majoitukseen. Pieni kanalaan tehty sauna lämpiää useimpina iltoina. Ohjelma on sama kuutena päivänä viikossa, yksi on lepoa.

Aika raskaalta kuulostaa?

"Toistaiseksi terveys on tämän sallinut, eikä siellä suinkaan yksin olla", Tukiainen vastaa.

Lauseen jälkimmäinen osa on olennainen. Kun Tukiainen kertoo työstään Suomessa, Keniassa tai jossain muualla, päähenkilöitä on koko ajan monta: koordinaattori, sairaanhoitajia, fysioterapeutti ja lukuisat paikalliset työntekijät. He hoitavat potilaita ja ovat järjestäneet heidät oikeaan aikaan paikalle.

Ketamiinia ja jalka poikki

Taannoin Erkki Tukiasta pyydettiin pitämään riemuylloppilaan puhe kotikaupungissaan Kurikassa. Maaseutupaikkakunnalla, vaatturimestarin ja kotiäidin perheessä oli aikanaan selviö, että opiskelamaan lähdetään. Neljästä lapsesta vanhin joutui vielä hakemaan opintolainalle takaajan naapurista, mutta sen jälkeen valtio otti sen roolin.

Kun Tukiainen nuorena lääkärinä oli erikoistumassa Seinäjoella, hän pääsi kuulemaan "legendarisen vanhan kirurgin" Antti Latvalan kokemuksia kansainvälisen Punaisen Ristin työstä. Se antoi kipinän Suomen Punaisen Ristin delegaattikurs-sille vuonna 1985.

”Jos vaikka junassa joku kysyy, mitä olen tehnyt ammatikseni, vastaan, että olen ollut liha-alalla. Yleensä kysymykset jäävät siihen.”

Aika pian hän löysi itsensä Punaisen Ristin kansainvälisen komitean ICRC:n kenttäsaaralasta Kambodžan rajalta ja sen jälkeen sisällissotaa käyvästä Angolasta. Siellä sairaalana oli heinämaja eli maassa tolpat, joille nostettiin paareilla potilas toisensa jälkeen.

”Ketamiinia ja jalka poikki. Se oli hirveä paikka. Tein niin paljon amputointeja, että aloin miettiä, olisiko jotain muutakin ollut tehtävissä. Suomeen palattuani olin yhteydessä plastiikkakirurgian ylilääkäriin **Sirpa Asko-Seljavaaraan**. Hän lupasi pariksi viikoksi sijaisuuden ja oppia avomammojen hoidossa.”

Pari viikkoa venyi vuosikymmeniksi. Tukiainen seurasi Asko-Seljavaaraa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin HUSin plastiikkakirurgian poliklinikan ylilääkärinä ja jäi siitä tehtävästä eläkkeelle pari vuotta sitten.

”HUS ja Helsingin yliopisto laittavat eläkkeelle 68-vuotiaana, mikä on sekä hyvä että huono asia. Samanikäisen kollegan kanssa meillä on yhä HUSin erikoislääkärin sivutoimi, kalkkiskabinetti, ja saamme ohjata väitöskirjoja. Noin kerran kuussa osastonhoitaja kutsuu 'Apotti-polille' hoitamaan ja leikkaamaan omia vanhoja potilaita. Tietokoneeseen ei tarvitse liiemmästi koskea, joku nuorempi kollega on mukana ohjattavana ja kirjaa asiat.”

Mielikuva plastiikkakirurgiasta liittyy useimmilla maallikoilla esteettiseen kirurgiaan. Tukiainen alaa on kuitenkin korjaava kirurgia: vaikeat raajavammat, palovammat ja pehmytkudoskasvainten hoitoon liittyvät leikkaukset.

”Jos vaikka junassa joku kysyy, mitä olen tehnyt ammatikseni, vastaan, että olen ollut liha-alalla. Yleensä kysymykset jäävät siihen.”

Lasikuitukipsiä matkalaukussa

Mutta palataan haastattelun pääaiheeseen Keniaan ja niin kutsuttuihin kirurgisafareihin.

Ne alkoivat yhdeltä luennointireissulta Joensuun keskussairaalaan. Kirurgian ylilääkäri, nyt jo edesmennyt **Tapio Hakala** kertoi Erkki Tukiaiselle

käyneensä vaimonsa **Hilve Turusen** kanssa vapaaehtoistoimissa Kendu Bayn sairaalassa Keniassa ja pyysi seuraavalla kerralla mukaan.

Kendun sairaala on kenialaisessa luokituksessa ”kategorian 2” sairaala eli paikallissairaala, jossa on johtavan lääkärin lisäksi kirurgi, gynekologi ja opiskelijoita – hyviä ja ammattitaitoisia lääkäreitä, korostaa Tukiainen, mutta sairaala on varustukseltaan vaatimatonta. Se vaikuttaa matkajärjestelyihin: kun oma ja vaimon matkalippu sallii yhteensä noin 80 kiloa matkatavaraa, siitä valtaosa on hoitotarvikkeita, kuten leikkauskäsineitä, kipsaustarvikkeita, instrumentteja ja muuta haavanhoitoon tarvittavaa.

”Lahjoituksena saatu lasikuitukipsi on tärkeä etenkin lapsipotilaille. Tavallinen kipsi kastuu helposti, pehmenee ja leikkaustulos voi mennä hukkaan.”

Viimeisin matka suuntautui Kendu Bayn sijaan Nakurun seudulla sijaitsevaan Kinangopin sairaalaan. Se on korkeamman ”kategorian 4” sairaala, jota Padovan yliopisto on tukenut parinkymmenen vuoden ajan. Italialainen kollega pyysi, että Tukiainen lähtisi Kinangopiin leikkaamaan potilaita ja opettamaan nuoria kirurgeja.

”Kirurgia on kaikkialla samanlaista. Potilas pestään, peitellään, nukutetaan tai puudutetaan, tehdään viilto ja sen jälkeen se, mitä pitää. Kirurgiset ihmiset ymmärtävät toisiaan, ja yhteistyö on aika mutkatonta.”

Varustelu ja olosuhteet toki vaikuttavat yksityiskohtiin, samoin paikallinen työkuulttuuri. Tukiainen kehuu suomalaista hoitokulttuuria, jossa yhteistyötaitoja korostetaan ja turha machoilu on jäänyt. Kirurgin pitää tulla toimeen monenlaisen ihmisten kanssa. Mitä pidemmälle lääketiede kehittyy, sitä riippuvaisempi jokainen ammattilainen on toisten asiantuntemuksesta. Kukaan ei hallitse kaikkea.

Esimerkiksi Kendun-matkoille lähtee aina myös lasten kirurgi tai ortopedi. Usein tiimiin on kuulunut kurikkalainen valokuvaaja **Pentti Yli-Karjanmaa**,

Erkki Tukiainen, 70

Koulutus Ortopedian ja traumatologian erikoislääkäri, plastiikkakirurgi
Työ Eläkkeellä Helsingin yliopiston professorin sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin HUSin ylilääkärin tehtävästä. Tieteellisen tutkimustyön pääaiheita mikrokirurgia, pehmytkudossarkoomat, avomurtumat, rintakehän ja vatsanpeitteiden rekonstruktiot
Vapaaehtoistoiminta Työ Punaisen Ristin delegaattina vuodesta 1985 alkaen muun muassa Punaisen Ristin kansainvälisen komitean ICRC:n kenttäsaaraloissa Thaimaassa ja Angolassa. Maanpuolustuksen tieteellisen neuvottelukunnan jäsen, kenttäkirurgian opettaja Puolustusvoimissa sekä luottamustoimet muun muassa Euroopan ja Suomen plastiikkakirurgiyhdistyksissä ja Samuli Paulaharjun säätiössä
Perhe Vaimo erikoissairaanhoitaja Mervi Tukiainen, kolme aikuista lasta

”kaiken tekevä mies”, Tukiainen kuvaa. Jos vedet tai sähköt menevät poikki tai sakset ja taltat ovat tylsiä, hän saa ne kuntoon nopeasti.

Riisiä, kalaa ja papuja

Erkki Tukiaisesta tuntuu, että Suomessa on lisääntynyt asenne, jota hän kutsuu nihilismiksi. Häneltäkin kysellään, miksi pitää mennä Keniaan leikkaamaan, luetellaan monta syytä, miksi ei pitäisi ja sanotaan, että Suomessakin olisi hoidettavaa, ja työ menee Keniassa kuitenkin hukkaan.

”Itse ajattelen, että ei meidän ole hyvä olla täällä ja katsoa vain omaa napaamme. Ongelmamme ovat aivan eri mittakaavassa kuin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, ja senkin todellisuuden tunteminen on meille hyväksi.”

Ylipäänsä hänestä tuntuu aika itsekkäältä puhe siitä, että aina olisi ajateltava Suomen omaa etua ensin.

”Jos vaikka ihmissuhteisiin lähtee tuollaisella asenteella, niin eihän siitä hyvä seuraa. On tärkeä olla myötäelämisen kykyä ja osata nähdä vähän omaa nenäänsä pidemmälle.”

Pysyvän muutoksen aikaansaaminen on vaikeaa, se on totta, eikä korruption riskiltä kannata sulkea silmiään vaan toimia niin, ettei se kovin helposti toteudu. Eteenpäin päästään vain pienin askelin.

Nuoria Tukiainen neuvoisi, että kannattaa olla utelias ja tarttua sellaiseenkin, mikä ei ihan ensimmäiseksi tule mieleen. Hän arvelee itse ehtineensä tehdä ihan tarpeeksi myös tieteellisiä julkaisuja, vaikka on käynyt leikkaamassa esimerkiksi Keniassa.

Siitä puheen ollen, Kenian-matkoista on hyvä kertoa vielä se, että ne on rahoitettu järjestämällä Kenia-iltoja. 50 euron illalliskortin lunastanut saa riisiä, kalaa ja papuja, ja viinilasillinen tai olut maksaa kymmenen euroa. Vapaaehtoiset ystävät ovat hoitaneet järjestelyt, ruoan ja ohjelman, ja juhlatila, Annankadun Arbetarhus, on saatu maksettua.

Ensimmäisellä kerralla kollega **Claes Andersson** lupautui Kenia-iltaan soittamaan pianoa. Toisella kerralla esiintyivät **Maarit** ja **Sami Hurmerinta**, hekin korvauksetta. Yhden hyvän illan tuotolla maksettiin kolme reissua. •

Mosambikin koulut ponnistavat pohjalta

Mosambikin lapsista yhä useampi pääsee kouluun, mutta opetuksen laadussa on vielä parannettavaa. Suomi on tukenut pitkään maan opetusalan kehittämistä.

Mosambik on parantanut huomattavasti perusopetuksensa saatavuutta. Alakouluissa lasten määrä kasvoi 43 prosenttia ja opettajien 46 prosenttia vuosina 2010–2022. Samassa ajassa peruskoulujen määrä kaksinkertaistui.

Tiedot on kerätty ulkoministeriön teettämästä arvioinnista, jossa arvioidaan Suomen tukea Mosambikin opetus-

Suomi on tukenut Mosambikin opetusalaan vuodesta 1998. Tuki on suunnattu ennen muuta avunantajien yhteisrahoitukseen FASEen, jota Suomi on rahoittanut runsaalla sadalla miljoonalla eurolla. Lisäksi Suomi on tukenut Maailmanpankin ja Mosambikin opettajien täydennyskoulutushanketta.

Opetusala on kuulunut Mosambikissa Suomen kehitysyhteistyön painopisteisiin. Erityisasiantuntija **Anna Pörsti** Suomen Maputon-suurlähetystöstä

kertoo, että Suomi on painottanut etenkin tyttöjen koulunkäynnin lisäämistä, opettajien osaamisen kehittämistä ja kouluhallinnon vahvistamista.

”Mosambikissa on arvostettu Suomen kumppanuutta ja asiantuntijuutta muun muassa opettajankoulutuksessa.”

Väestönkasvu lisää paineita opetusallalla

Mosambik kuuluu vähiten kehittyneisiin maihin, ja onnistumisista huolimatta

Yhdellä opettajalla saattaa olla samassa luokassa jopa sata oppilasta.

maan koulutuksessa on yhä valtavia puutteita. Opetuksen saatavuus ja laatu vaihtelevat alueittain. Tyttöjen koulunkäynti on yhä poikien selvästi vähäisempää etenkin ylempillä luokilla.

Myös oppikirjoista ja koulutiloista on pulaa. Osa oppilaista joutuu käymään koulua iltaisin tai ulkona.

Opetuksen laatua heikentävät suuret luokkakoot. Yhdellä opettajalla saattaa olla samassa luokassa jopa sata oppilasta.

”Mosambikin väestö kasvaa lähes kolme prosenttia vuodessa, joten oppilasmäärien kasvu aiheuttaa kovia paineita opetuksen järjestämiseen. Tilanetta pahentavat maan pohjoisosan aseellinen konflikti ja ilmastomuutok-

sen kärjistämät sään ääri-ilmiöt”, Anna Pörsti kuvailee.

Myös opettajien ammatillisessa osamisessa on toivomisen varaa. Tämä on yksi syy, miksi yli kolmasosa oppilaista keskeyttää peruskoulun ennen kolmatta luokkaa.

”Monien lasten koulunkäyntiä vaikeuttavat perheiden köyhyys ja haitalliset perinteet. Niihin kuuluvat lapsiavioliitot, joita koronaviruspandemia lisäsi”, Pörsti kertoo.

Koulutuksella kehitystä

Kehitysyhteistyön leikkausten seurauksena Suomen maaohjelma ja samalla myös opetusalan kahdenvälinen kehitysyhteistyö päättyvät Mosambikissa tämän vuoden lopussa.

Evaluointi kehottaa Suomea keräämään tuloksetta yhteistyöstä saatuja oppeja ja jakamaan niitä muille avunantajille.

”Opetuksen laadun parantaminen on jatkossakin tärkeää. Myös tyttöjen kouluun pääsyä ja koulussa pysymistä

tulisi painottaa nykyistä enemmän”, Anna Pörsti sanoo.

Hänen mukaansa opetusalan yhteistyötä on määrä jatkaa suomalaisten korkeakoulujen, koulutuspalveluja tarjoavien yritysten ja kansalaisjärjestöjen kautta.

Muun muassa Jyväskylän ammattikorkeakoulu on kehittänyt Mosambikissa opettajankoulutusta. Helsingin yliopiston täydennyskoulutusyhtiö HY+ on puolestaan valittu Ranskan rahoittaman opetushankkeen toteuttajaksi.

Pörstin mielestä Mosambikissa on ymmärretty, että koulutus on yksi tärkeimmistä keinoista edistää kehitystä. Siihen meneekin merkittävä osa valtion budjetista. Iso osa rahoituksesta tulee kuitenkin edelleen kansainvälisiltä avunantajilta.

”Mosambik asettaa paljon toiveita sille, että tulevina vuosina kasvavilla öljy- ja kaasutuloilla voidaan rahoittaa myös opetusalaan nykyistä enemmän”, Pörsti sanoo.

Artikkelin finns på svenska på [Kehitys – Utvecklings webbplats](#) [kehityslehti.fi](#).

Poika kirjoittaa roomalaisia järjestyslukuja liitutaululle maputalaisessa alakoulussa vuonna 2022.

ENEMMÄN OPPILAITA, LISÄÄ KOULUJA

Kaikki alakoulun oppilaat

2010 2022
5,3 milj. 7,7 milj.

Tyttöjen osuus alakoulun oppilaista

2010 2022
47,3% 48,6%

Alakoulut Mosambikissa

2010 2022
13 745 25 339

LÄHDE: EVALUATION OF FINLAND'S SUPPORT TO THE EDUCATION SECTOR IN MOZAMBIQUE (2014–2022)

Lue tabbouleh-salaatin ja munakoiso fattehin valmistusohjeet verkossa kehityslehti.fi.

Syyrialainen pöytä on katettu molokhiapadalla (kesk.), munakoiso fattehilla (oik. ylh.) sekä tabbouleh-salaatilla (vas. ylh.) ja fattoush-salaatilla (vas. alh.)

Rakkaudella Syyriasta

Syyriassa ruoanlaitto on rakkaudenosoitus. Pitkittynyt konflikti ajaa ihmisiä köyhyyteen ja tuhoaa hyvät tavat, sanoo ravintoloitsija Malek Al Hamoud.

Munakoiso on kuutioitu, pitaleipä pilkottu ja keittiön valtaa huumaava mintun tuoksu. **Malek Al Hamoud**, 56, ja **Alham Alhalabi**, 53, valmistavat syyrialaista ateriaa ravintolassaan Helsingin Konalassa. Aikuiset tyttäret **Sham** ja **Lyal Al Hamoud** auttavat.

”Ruoka on tapa osoittaa rakkautta”, Malek Al Hamoud sanoo.

Tulossa on *tabbouleh*- ja *fatoush*-salaattia, munakoiso *fattehia*, *molokhiapataa* ja ruusuista vaniljakiisseliä pistaasipähkinöillä. Pääosin kasvisruokaa, joka on tyypillistä Syyriassa, sillä köyhillä ihmisillä ei ole varaa lihaan, Malek Al Hamoud selittää.

Syyrian konflikti jatkuu, ja pulaa on lähes kaikesta.

”Moni tekee kolmea työtä, eivätkä rahat sittenkään riitä elämiseen.”

Todellista loppua konfliktille ei näy, Al Hamoud toteaa. Kansannousu presidentti **Başar al-Assad**in hallitusta vastaan alkoi keväällä 2011 ja laajeni sisällissodaksi, jota useat ulkovalvat ja äärijärjestö Isis pitävät yllä. Iran, Venäjä, Turkki, Yhdysvallat, Israel, Saudi-Arabia ja Qatar ovat suoraan tai epäsuorasti mukana konfliktissa. Sunnilaiset arabimaat ja länsimaat tukevat kapinallisia, Venäjä ja šiialainen Iran al-Assadin hallintoa. Gazan konflikti lisää jännitteitä entisestään.

Puolet vajaasta 25 miljoonasta syyrialaisesta on jo joutunut jättämään kotinsa. Syyrian konfliktia onkin luonnehdittu maailman suurimmaksi humanitaariseksi katastrofiksi.

Lyhyt paluu Syyriaan

Malek Al Hamoud varttui Al-Surah al-Saghirahin kylässä eteläisessä Syyriassa, opiskeli juristiksi Damaskoksen yliopistossa ja työskenteli poliisin rikostutkijana Arabiemiraateissa. Syyriaan hän palasi perheensä kanssa vuonna 2012, jolloin maa oli luisumassa sisällissotaan.

”Syyriasta oli tullut turvaton. Tapetuksi saattoi joutua pelkän mielipiteen vuoksi.”

Al Hamoud vei perheensä takaisin Arabiemiraatteihin ja haki Schengen-viisumia. Hän halusi Suomeen, ”maail-

Malek Al Hamoud ja Alham Alhalabi valmistavat syyrialaista ateriaa ravintolassaan Helsingin Konalassa. Isä paloittelee pitaleipää ja äiti pilkkoo munakoisoa. Tytär Sham Al Hamoud auttaa taustalla.

man puhtaimpaan maahan”, jossa hänen kaksi serkkuaan asui.

Uusi elämä Suomessa alkoi lokakuussa 2013.

Al Hamoud teki hartiavoimin töitä työllistyäkseen. Hän kävi suomen kielen kurssin, opiskeli merkonomiksi Helsinki Business Schoolissa ja halusi maahan-tuoda itämaisia tuotteita, muttei saanut lainaa yrityksen perustamiseen. Sen jälkeen hän hankki ruokavaunun.

Vaimo Alham Alhalabi työskenteli keittiö- ja laitosavustajana hoivakodissa.

Tammikuussa 2023 Al Hamoud myi ruokavaununsa ja ryhtyi ravintoloitsijaksi. Välimerellinen ravintola Damasko on auki iltakuudesta aamukolmeen joka päivä, ja noutoruoka myy parhaiten. Al Hamoud työskentelee yksin, ja välillä työpäivät venyvät jopa 15-tuntisiksi.

”Teen niin paljon työtä, että saavutan tavoitteeni”, hän toteaa.

Al Hamoud haluaa laajentaa ravintolan catering-palvelua ja yksityistilaisuuksia. Työparikseen hän saa kohta vaimonsa Alham Alhalabin.

Huonot tavat periytyvät

Syyrialaisessa ruoassa käytetään paljon oliiviöljyä ja tuoreita yrttejä, Alham Alhalabi selittää. Myös linssejä, *tahinia*, granaattimenamellasia ja *hummusta*.

”Yhdessä syöminen on tärkeää, ja ruokailu kestää tunteja.”

Syyrialaiset ovat vieraanvaraisia, Malek Al Hamoud sanoo. Hän muistelee kotikyläänsä Al-Surah al-Saghirahia, jossa ohikulkijoille löytyi aina ruokaa ja yöpaikka. Kerran kylään saapui pyöräilijöitä, kaksi saksalaista ja britti, jotka jäivät yöksi. He viipyivät lopulta kolme päivää.

Lähtiessään saksalaiset halusivat maksaa.

”Siis maksaa vieraanvaraisuudesta”, Al Hamoud toteaa ja puistaa päätään.

Hän kertoo, että Syyria on yksi maailman vanhimmista sivilisaatioista. Sota on kestänyt yli vuosikymmenen ja levittänyt maahan huumekauppaa, mikä lisää turvattomuutta. Köyhtyminen ja kurjistuminen vaikuttavat kaikkeen, niin kouluttautumiseen kuin vieraanvaraisuuteenkin.

”Ja huonot tavat periytyvät seuraavalle sukupolvelle”, Al Hamoud toteaa.

On aika maistaa syyrialaista ruokaa, joka on sekoitus Lähi-idän ja Välimeren makuja. *Fatoush*-salaatissa korostuu sitruuna, *fatteh* saa mehevyyttä munakoisosta. Vaniljakiisseli tuo mieleen suomalaisen vaniljavanukkaan.

Ja kun on maksun aika, Malek Al Hamoud puistaa tiukasti päätään. •

Kirja

Värillä on yhä väliä

Valta vaihtui ja rotuerottelu päättyi Etelä-Afrikassa 30 vuotta sitten. Silti ihonväri lisää tai rajaa tänäänkin tavallisten ihmisten mahdollisuuksia kouluttautua, tehdä työtä ja vaurastua.

Nykymisen Etelä-Afrikan aluetta asuttivat aluksi khoikoit ja sanit, joita Suomessakin kutsuttiin pitkään hotten-toteiksi ja bušmanneiksi. 300-luvulla seudulle muutti pohjoisesta bantunkielisiä mustia heimoja, kunnes 1600-luvulla ensin hollantilaiset ja myöhemmin britit, ranskalaiset, saksalaiset ja muut eurooppalaiset alkoivat vallata afrikkalaisten maita itselleen. Tiluksilleen he tuottivat aasialaista työvoimaa muun muassa Kiinasta, Intiasta ja Indonesiasta. Monet heistä olivat orjia.

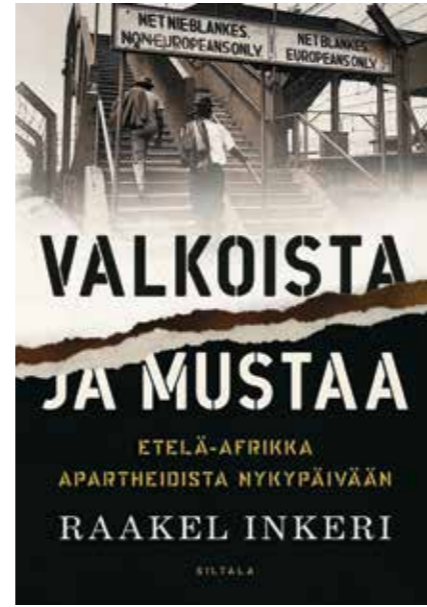
Lopputulena syntyi hyvin erilaisten ihmisten sekoitus, jota valtaapitävät eurooppalaiset alkoivat jakaa ryhmiin: ensin puhuttiin kristityistä ja pakanoista, sitten vapaista ja orjista, myöhemmin valkoisista ja mustista.

Huippuunsa erottelu kehittyi vuosina 1948–1994, kun hollantilaisten uudisraivaajien perilliset buurit kirjasivat lakiin neljä roturyhmää: valkoiset, mustat, värilliset ja aasialaiset eli intialaiset.

Heille kaikille määrättiin erilliset asuinalueet ja niiden väliin paikoin puskuri-työhykkeet. Tavoite oli vaalia valkoisen rodun puhtautta ja samanaikaisesti ”suoda” mustille mahdollisuus toteuttaa heimoperinteitään rajatuissa bantustaneissa. Tähän ei kuulunut esimerkiksi koulutus, jota kristilliset lähetystyöntekijät olivat aiemmin pyrkineet mustille tarjoamaan.

KIRJASSAAN *Valkoista ja mustaa* yhteiskuntapolitiikan tutkija **Raakel Inkeri** muistuttaa, että apartheidina tunnettu järjestelmä ei perustunut niinkään ryhmien geneettisiin eroihin vaan kulttuuriin, luokkaan ja valtopolitiikkaan. Virkamiehet kirjasivat ihmisiä eri rotuihin varsin mielivaltaisesti, millä oli kauaskantoisia seurauksia etenkin mustien mutta myös värillisten mahdollisuuksiin kouluttautua, tehdä töitä ja liikkua vapaasti jopa omalla asuinalueellaan. Etenkin mustille rajojen ylittäminen oli hengenvaarallista.

Valta vaihtui Etelä-Afrikassa 30 vuotta sitten rauhallisesti, kun entinen vapauttaistelija ja poliittinen vanki **Nelson Mandela** valittiin presidentiksi. Hänen

Raakel Inkeri. VALKOISTA JA MUSTAA. ETELÄ-AFRIKKA APARTHEIDISTA NYKYAIKAAN. SILTALA, 2024.

johdolla ja jälkeensä valtapuolue Afrikan kansalliskongressi ANC on pyrkinyt parantamaan mustien asemaa erilaisin ohjelmin – ja on siinä osin onnistunutkin.

Silti ihonvärillä on yhä väliä, Inkeri kirjoittaa. Talous on pitkälti valkoisen vähemmistön käsissä. Köyhyys kuritetaan erityisesti mustia, joita on 80 prosenttia noin 62 miljoonasta eteläafrikkalaisesta. Samaan aikaan rikollisuus ja korruptio rehottavat.

Tyytymättömiä tilanteeseensa ovat myös värilliset, jotka ovat väliinputoajina jääneet vaille erityishuomiota niin valkoisen kuin mustankin vallan aikana.

Talous on pitkälti valkoisen vähemmistön käsissä. Köyhyys kuritetaan erityisesti mustia, joita on 80 prosenttia noin 62 miljoonasta eteläafrikkalaisesta.

Kirja

Rauha on tahdon asia

UUSITUHANNEN vaihteessa **Martti Ahtisaari** alkoi pohtia, mitä tekisi kuusivuotisen presidenttirupeamansa jälkeen. Oloneuvokseksi hän ei halunnut ryhtyä eikä myöskään luotsata YK:n pakolaisjärjestöä UNHCR:ää, vaikka maailmanjärjestön johtaja **Kofi Annan** häntä toimeen oli houkutelutkin. Sen sijaan hän päätti perustaa järjestön, jonka tavoite oli ehkäistä ja ratkaista aseellisia konflikteja. Hän halusi tarttua syihin, jotka ajoivat miljoonia ihmisiä kodeistaan.

Ahtisaari myös näki, että etenkin sisällissodissa tarvittiin YK-järjestöjen ja valtioiden rinnalle epävirallisia ja itsenäisiä rauhanvälittäjiä, jotka kykenivät keskustelemaan kaikkien konfliktin osapuolten kanssa – olivat he sitten hallinnon tai virallisten tahojen hylkimien kapinallisten edustajia.

Ahtisaaren järjestö Crisis Management Initiative eli CMI käynnisti toimintansa elokuussa 2000, ja tähän mennessä se on osallistunut maailmalla yli 50 rauhanprosessiin. Kirjassaan *Näin syntyy rauha* toimittaja **Katri Merikallio** ja CMI:n viestintäpäällikkö **Antti Ämmälä** kuvaavat seikkaperäisesti rauhanvälityksen arkea ja kulisseeja muun muassa vuonna 2005 Indonesian Achehissa, jossa tsunamin jälkeinen valtaisa inhimillinen katastrofi taivutti saaren itsenäisyysliikkeen neuvotteluihin maan keskushallinnon kanssa.

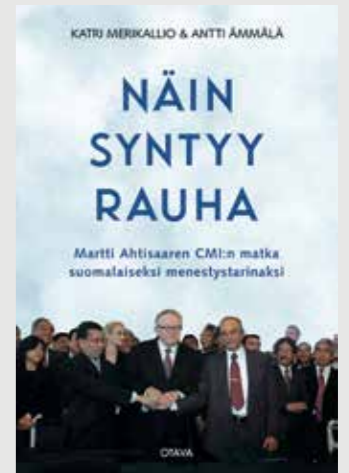
”Osapuolten on itse haluttava rauhaa. Luottamuksen rakentaminen heidän välilleen on tärkeää. Kaikkia on

kunnioitettava. Vaikka rauha tehdään yhdessä osapuolten kanssa, neuvotteluille on varmistettava tuki korkeimmalla poliittisella tasolla”, kirjoittajat tiivistävät viime syksynä menehtyneen Ahtisaaren opit.

Parin vuosikymmenen takaiseen toiveikuuteen verrattuna nykyinen rauhanvälityksen maisema näyttää varsin lohduttomalta niin Euroopassa kuin muuallakin maailmassa.

Silti CMI jatkaa työtään muun muassa Ukrainassa, jossa se on toiminut vuodesta 2009 lähtien.

”Aina ei voi saada aikaan rauhansopimusta. Joskus täytyy tehdä perusasioita. Kuten auttaa ihmisiä rakentamaan keskinäistä luottamusta ja ymmärrystä. Tai luoda yhteys, kun virallisia kanavia ei ole”, toteaa kirjassa CMI:n vanhempi neuvonantaja **Denis Matveev**.

Katri Merikallio & Antti Ämmälä. NÄIN SYNTYY RAUHA. MARTTI AHTISAAREN CMI:N MATKA SUOMALAISEKSI MENESTYSTARINAKSI. OTAVA, 2024.

Kirja

Sattuman sanelemaa

KUUSITOISTAVUOTIAS Eniolá haaveilee pääsystä hyvään kouluun kotikaupungissaan Osunin osavaltiossa läntisessä Nigeriassa. Unelma romuttuu, kun pojan isä menettää työnsä hallituksen irtisanottua tuhansia opettajia. Äiti ei kykene hanttihommillaan suoriutumaan vuokrasta eikä koulumaksuista. Eniolá tuntee köyhyyden nahoissaan, kun opettaja päivän päätteeksi piiskaa muiden edessä oppilaat, jotka eivät ole tuoneet kotoaan vaadittava rahasummaa.

Jotenkin Eniolá onnistuu sinnittelemään opinnoissaan, kunnes päättyy olosuhteiden pakosta seuraan, johon ei haluaisi kuulua.

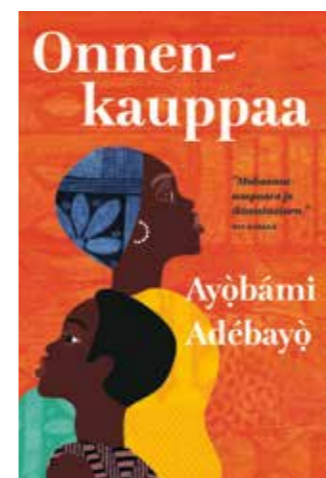
Samassa kaupungissa toisaalla Wúràolá viimeistelee lääketieteen opintojaan valvoen sairaalan päivystyksessä yö toisensa perään,

koska hallituksella ei ole varaa palkata työntekijöitä – eikä hankkia suojakäsineitä lääkäreille tai hoitajille. Työssään nuori nainen kohtaa huonosta hoidosta hurjistuneita potilaita ja heidän omaisiaan, joita hän pakenee omassa vaatteissaan, koska valkoisessa lääkärintakissaan hän ei selviytyisi hengissä.

Samaan aikaan Wúràolá valmistautuu häihinsä pitkäaikaisen ja väkivaltaa purskahtele van miesystävänsä kanssa. Avioliitto on kahden vauraan mutta poliittisesta vallasta kilpailevan mahtisuvun liiketoimi ja yhteistyösopimus.

Ennen pitkää Wúràolán ja Eniolán tiet kohtaavat sattumalta – ja synkimmällä mahdollisella tavalla.

Ayòbámi Adébayòn romaani *Onnenkauppaa* oli vuonna 2023 Booker-kirjapalkintoehdokkaana.

Ayòbámi Adébayò. ONNENKAUPPAA. ATENA, 2023. SUOM. TERHI KUUSISTO.

UUTEEN JA TURVATTUUN ALKUUN

Lydia Mäkinen ymmärsi Itä-Afrikassa, kuinka merkityksellistä on pakolaisten koulutus.

”**MUMMONI** evakkous. Kansainvälisyys ja työ, jossa opin jatkuvasti uutta. Siinä tärkeimpiä syitä, miksi kiinnostuin pakolaisten suojelusta ja heidän oikeuksiensa turvaamisesta.

Hain ja pääsin YK:n pakolaisjärjestöön UNHCR:ään apulaisasiantuntijaksi.

Aloitin Keniassa, jossa keskityin koulutukseen Itä-Afrikassa. Olin järjestämässä pakolaisten stipendiohjelmaa ulkomaisiin korkeakouluihin, lapsilähtöisten opetusmenetelmien koulutusta ja pakolaisleirien etäopetusta, johon siirryttiin koronaviruspandemian aikana.

Keniasta jatkoin Somalian maatoimistoon. Koulutin kumppanijärjestöjä lastensuojelusta, ihmisoikeuksista ja niiden turvaamisesta pakolaistyössä. Pakolaiset ja paluumuuttajat tarvitsevat tukea, sillä moni on kokenut väkivaltaa tai menettänyt perheenjäseniään, kotinsa tai elinkeinonsa. Myös pitkään jatkunut konflikti, tuhoutunut infrastruktuuri ja ympäristöongelmat, kuten kuivuus ja tulvat, koettelevat aluetta.

Somaliasta siirryin avustusjärjestö Oxfam Internationalin Moldovan toimistoon, jossa olin järjestämässä apua Ukrainan pakolaisille. Sen jälkeen muutin Ruotsiin, jossa työskentelin oikeudellisena asiantuntijana UNHCR:n Pohjoismaiden toimistossa.

Humanitaarisessa työssä pestit ovat usein lyhyitä. Koulutus ja suojelutyö nivoutuvat toisiinsa, ja se suojelutyö, jota olen tehnyt, muistuttaa Suomen sosiaalityötä.

PAKOLAISTEN oikeuksia on suojeltava, ja siinä koulutus on merkittävässä asemassa. Se on suurin oppini viime vuosilta. Koulutuksen avulla pakolainen, joka on turvaton ja erittäin haavoittuvassa asemassa, voi ottaa johtoaseman omassa elämässään.

Esimerkiksi: Koulutus vähentää köyhyyttä ja epätasa-arvoa. Se lisää psykososiaalista ja fyysistä turvaa kriisien keskellä. Koulutettu työllistyy uudessa maassa helpommin. Koulutuksesta hyöttyy myös pakolaisten vastaanottajamaa, joka saa osaavaa ulkomaista työvoimaa.

Ja niin edelleen. Koulutus hyödyttää, ja laajasti.

Pakolaisia on maailmassa jo 110 miljoonaa, ja heidän määränsä vain kasvaa. Toivon vastaanottajamailta joustavuutta. Olisiko syytä hyväksyä eri maiden tutkimukset joustavammin, jotta tulija pääsisi nopeammin töihin? Ja voisiko joissain töissä pärjätä vain englannilla?

Avarakatseisuus kannattaa. Pakolaisilla voi olla myös toisenlaisia elämän kartuttamia taitoja, kuten luovaa ongelmanratkaisukykyä, joista voi olla apua työelämässä.”

LYYDIA MÄKINEN, 34

Koulutus Kasvatustieteen maisteri Turun yliopistosta vuonna 2017

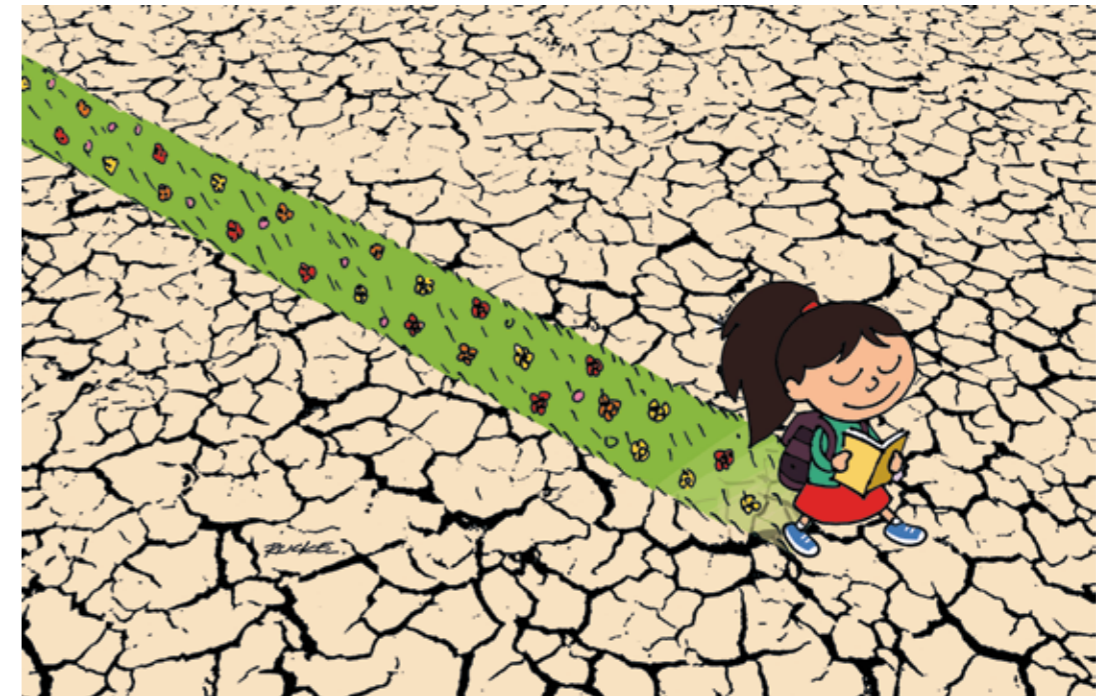
Työskenteli YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n koulutuksen apulaisasiantuntijana Itä-Afrikan aluetoimistossa Keniassa vuosina 2019–2021 ja suojelutyön apulaisasiantuntijana Somalian maatoimistossa vuosina 2021–2022.

Sen jälkeen suojelutyön asiantuntijana avustusjärjestö Oxfam Internationalin Moldovan toimistossa ja oikeudellisena asiantuntijana UNHCR:n Pohjoismaiden aluetoimistossa Ruotsissa

Jatkoi Plan International Suomeen, jossa työskentelee humanitaarisen tiimin koulutusasiantuntijana

Ihastui Kenian pääkaupungissa Nairobissa Karuraan, yli hehtaarin metsään, jonka nobelisti Wangari Maathai oli pelastanut

Lukutaito jättää jäljen

RUCKE SOUZA
on brasilialainen
pilapiirtäjä.

5 kysymystä kehityksestä

Miten hyvin olet selvillä maailman menosta? Osa vastauksista löytyy tästä lehdestä.

KOONNUT ESA SALMINEN

1 MINÄ VUONNA KEHITYS – UTVECKLING -LEHDEN EDELTÄJÄ KEHITYSYHTEISTYÖ ILMESTYI ENSIMMÄISEN KERRAN?

- a) 1969
- b) 1979
- c) 1989

2 MIKSI MATKUSTAJALAUTTA UPPOSI VIIME HUHTIKUUSSA MOSAMBIKISSA?

- a) Terroristit upottivat lautan
- b) Ihmiset pakenivat valheellisia huhuja koleran leviämisestä lautalla
- c) Tulvat kaatoivat lautan

3 KUKA ON TOIMITTAJAT ILMAN RAJOJA -JÄRJESTÖN SUOMEN PUHEENJOHTAJA?

- a) Kaius Niemi
- b) Teivo Teivainen
- c) Anu Karvinen

4 KUINKA SUURI OSUUS JEMENIN TARVITSEMASTA HUMANITAARISESTA AVUSTA ON KOOSSA?

- a) Yli 70 %
- b) Noin 50 %
- c) Alle 30 %

5 MIKÄ ON TYTTÖJEN SUKUELINTEN SILPOMISEN NYKYTILANNE MAAILMASSA?

- a) Kasvaa nopeasti
- b) Romahtaa
- c) Vähenee hitaasti

Oikeat vastaukset: 1a, 2b, 3a, 4c, 5c

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Kehitysyhteistyön
tietopankki
OpenAid.fi
uudistuu!

Missä Suomi tukee
kouluopetusta?

Millaista yhteistyötä
Suomi tukee
Tansaniassa?

Graafit esittävät,
miten Suomen
kehitysyhteistyö-
varoja on käytetty.

Yli
15 000
rahoitustietoa
vuodesta 2015.

Tutki tilastoja: **OpenAid.fi** – kehitysyhteistyön tietopankki